

Economisch-Statistische Berichten

Winstprincipe en winstverdeling

★

Dr J. E. van Dierendonck

Vier maal vijf

★

J. Schilthuis

Termijnmarkt in granen te Rotterdam

★

Drs G. Greidanus

De Internationale Suikerovereenkomst

★

Drs H. te Velde

Het sparen in België en in Nederland

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1896

WOENSDAG 30 SEPTEMBER 1953

Bent U

„All-round“?

Om een leidinggevende positie in het bedrijfsleven goed te kunnen vervullen heeft u een „all-round“ kennis nodig van bedrijfsorganisatorische en -economische methoden.

De cursus

BEDRIJFSECONOMIE EN BEDRIJFSORGANISATIE

kan u helpen die kennis te verruimen. De nieuwe cursus begint in October. Vraagt prospectus aan het

Instituut voor Practische Bedrijfskunde
Van Breestraat 107 — Tel. 725252 — A'dam.

Im- en Exportkantoor te Amsterdam vraagt:

CORRESPONDENT MODERNE TALEN

hoofdzakelijk Duits en Engels, bij voorkeur met textielkennis. Leeftijd tot 35 jaar.

Prettige werkkring met mogelijkheid tot buitenlandse reizen.

Eigenhandig geschreven brieven met opgave verlangd salaris onder no. ESB 40-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

Uitvoering van bouw- en
betonwerken onder toepassing
van alle moderne bouw-
methoden

VRAAGT BROCHURE WERNINK's WERKEN No. 35

**N.V. WERNINK's BETONMAATSCHAPPIJ
LEIDEN**

Directie: P. A. WERNINK Jr en Ir J. J. G. VAN HOEK

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

DYNAMOS, MOTOREN, INSTALLATIES

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties: Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Winstprincipe en winstverdeling

Voor de vraagstukken voortvloeiende uit de ondernemingswinst bestaat vooral na de oorlog bij wetenschap en practijk een aanhoudende belangstelling. Dit geldt met name voor de vraag, of en zo ja in welke vorm, de arbeiders een aandeel in de winst der onderneming dienen te ontvangen. Tot eenstemmigheid hebben de hierover gevoerde discussies zeker nog niet geleid; integendeel, het koor is meerstemmig gebleken. Dit houdt ongetwijfeld verband met het feit, dat er tussen hen, die zich met het vraagstuk van de wenselijkheid van de winstdeling bezighouden, verschillen in levensbeschouwing en in economische positie bestaan. Ook de huidige stand der economische theorie met betrekking tot het winstprobleem, speelt hier een rol, het instrument heeft hier niet de kracht van een breekkijzer. Van algemeen-economische zijde werd enige jaren geleden verklaard, dat de recente ontwikkeling van het economisch denken, niet meer dan een ruïne heeft overgelaten van de bestaande inkomensleer (en dit geldt in de eerste plaats voor de verklaring der ondernemingswinst). Van bedrijfseconomische zijde is de eveneens nog vrij recente uitspraak afkomstig, dat het „wij kennen slechts ten dele” ten aanzien van het winstbegrip wel op bijzondere wijze wordt bewaarheid.

Het was dan ook geen verrassing, dat bij de op 26 en 27 September jl. in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort gehouden conferentie over „Winstprincipe en winstverdeling”, een verscheidenheid van standpunten naar voren kwam.

Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart, Drs D. Roemers en Prof. Dr J. L. Mey stelden de vraag aan de orde, waarin het maken van winst economisch zijn rechtvaardiging vindt. Het viel op, dat uit geen dezer betogen sterke argumenten ten gunste van winstdeling door arbeiders konden worden afgeleid. Zo stelde de eerste spreker, dat in onze maatschappij de ondernemingswinst in het algemeen een noodzakelijke prikkel is voor het in stand houden van de ondernemersactiviteit. Voor zover zij is verkregen door activiteit onder concurrentie, moet zij toevallen aan hen, die deze activiteit uitoefenen. De heer

Roemers achtte een door het winststreven gericht stelsel van productie wel aanvaardbaar, mits onder andere gezorgd wordt voor redelijke inkomensverhoudingen. Over winstdeling door de arbeiders toonde deze spreker zich niet enthousiast, vnl. daar hierdoor, naar hij betoogde, ongemotiveerde inkomensverschillen in het leven worden geroepen. Prof. Mey bepleitte de uiterste voorzichtigheid t.a.v. winstdelingsregelingen, daar hier voor z.i. alleen de „functionele” winst in aanmerking kwam. Deze nu kan alleen ontstaan als uitvloeisel van beschermde posities. Het is aldus Prof. Mey, beter, te trachten, deze beschermde posities te elimineren, dan deze met behulp van winstdeling door arbeiders te consolideren.

Hiertegenover bleek bij de ter conferentie aanwezige representanten van het bedrijfsleven niet zozeer de vraag te overheersen, of de arbeiders in de winst dienen te delen, dan wel, in welke vorm de winstdeling het beste kan geschieden (koppeling aan het dividend of aan het fabricageresultaat of eventueel aan de fiscale winst, uitkering al of niet in contanten, met of zonder pooling tussen bedrijven en/of bedrijfstakken enz.). Deze discussie toonde aan, met hoeveel vindingrijkheid en volharding de practijk de beste vorm tracht te geven aan een maatschappelijk wenselijk geacht verschijnsel ten aanzien van de invoering van winstdeling tussen de meeste sprekers.

Dat er immers toch geen al te grote tegenstelling bestond, bleek, toen Prof. Verrijn Stuart naar voren bracht, dat er weliswaar noch op economische, noch op ethische gronden een onbetwistbare claim voor de arbeiders op een aandeel in de winst kan worden beredeneerd, maar dat niettemin deze winstdeling een nuttig instrument kan zijn ter bevordering van het saamhorigheidsgevoel in de onderneming. Naar zijn mening heeft intussen het vraagstuk der winstdeling lang niet die betekenis, die er veelal aan wordt toegekend. De arbeiders moeten zich, zo meende spreker, van de winstdeling geen gouden bergen voorstellen, daar het hier in de regel slechts om enkele procenten van het totale loon gaat. Van veel groter gewicht moet z.i. de loonpolitiek worden geacht.

Rotterdam.

R. SLOT.

INHOUD

Blz.		Blz.
763	Winstprincipe en winstverdeling, door Drs R. Slot	
765	Vier maal vijf, door Dr J. E. van Dierendonck	
767	Termijnmarkt in granen te Rotterdam, door J. Schilthuis	
768	De Internationale Suikerovereenkomst, door Drs G. Greidanus	
770	Het sparen in België en in Nederland, door Drs H. te Velde	
	Ingezonden stuk:	
772	De oplossing van het effectenrechtsherstelprobleem, door Mr J. G. N. de Hoop Scheffer, met naschrift van Prof. Mr A. van Oven	
	Een stem uit het bedrijfsleven:	
774	De betekenis van de termijnhandel in granen, door W. Verbeek	
	Boekbespreking:	
776	Mikhail V. Condoide: The Soviet financial system; its development and relations with the Western world, bespr. door Prof. Dr F. de Roos	
	Aantekening:	
776	De investeringen in de Nederlandse industrie	
	Internationale notities:	
777	De T.U.C. over nationalisaties en loonsverhoudingen, door F. I. H. Vos	
778	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	
	Statistieken:	
778	Bankstaten	
779	Emissies in 1953	
779	Verkeer en vervoer in Nederland	
780	Recente economische publicaties	

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Dr J. E. van DIERENDONCK, Vier maal vijf.

Na alle besprekingen over de loonsverhoging is uiteindelijk een resultaat uit de bus gekomen, dat tegelijkertijd doodgewoon en hoogst verrassend mag heten. Doodgewoon, omdat het *weer* 5 pCt is geworden, daarmee voor de vierde opeenvolgende maal dit thans welhaast tot een traditie gemaakte percentage bevestigend. Verrassend, omdat het *toch* 5 pCt is geworden, dat wil dus zeggen ondanks het vastbesloten en tot het uiterste volgehouden verzet der beide primair betrokken partijen. Schrijver geeft een nadere verklaring, hoè het eigenlijk mogelijk is dat over de omvang van het percentage loonsverhoging, dat voor de compensatie van de huurverhoging en voor de opheffing van de consumptiebeperking nodig is, zulk een diepgaand verschil van mening kan ontstaan. In het artikel wordt duidelijk gemaakt, op welk materiaal het drietal deskundigen, dat in de laatste fase van het overleg te hulp werd geroepen, alsmede vervolgens de Regering zelve zich bij het nemen van hun beslissing konden baseren en welke de voornaamste dubia daarbij waren.

J. SCHILTHUIS, Termijnmarkt in granen te Rotterdam.

De invoer van tarwe blijft voorlopig nog in handen van het regeringslichaam, Voedselvoorziening Import Bureau, terwijl voor maïs, gerst, haver en rogge geleidelijk het werk weer aan de handel is overgedragen. Op 1 September jl. was deze terugkeer der aan de import van voedergranen verbonden werkzaamheden naar de handel voltooid. De verkrijging der voor de import benodigde deviezen bleef nog aan enige voorschriften gebonden. Naarmate het ogenblik der bevrijding van de import van voedergranen naderde, werd meer en meer de wenselijkheid gevoeld van herstel van de termijnmarkt in granen, welke gedurende vele jaren voor de oorlog te Rotterdam heeft bestaan. Op 23 September jl. is nu de termijnmarkt voor maïs heropend. Uit de termijnmarkt vloeit voor de graanmarkt van Rotterdam het voordeel voort, dat handelaren in binnen- en buitenland er eerder toe zullen besluiten om graan naar Rotterdam te verschepen zonder daarvoor nog een koper op het oog te hebben, wat de doorvoerhandel zal bevorderen.

Drs G. GREIDANUS, De Internationale Suikerovereenkomst.

Het deel van de internationale suikerhandel, hetwelk reeds door de bestaande preferentiële verdragen was geregeld (d.i. ongeveer 7/12 van de wereldsuikermarkt), valt buiten de Internationale Suikerovereenkomst, welke op 24 Augustus jl. te Londen werd gesloten. Aan de deelnemende exportlanden zijn basis-exporthoeveelheden toegekend. De Internationale Suikerraad zal vóór het begin van ieder kalenderjaar een schatting maken van de netto-importbehoeften der deelnemende importlanden. Op grond hiervan zal aan ieder exportland naar evenredigheid van zijn basis-exporthoeveelheid een bepaald exportquotum voor het betrokken jaar worden toegeewezen. Door op deze wijze het aanbod op het vrije deel der wereldmarkt te beperken, hoopt men excessieve prijsdalingen te voorkomen. Mochten de prijzen twee overeenge-

komen prijsgrenzen overschrijden, dan is aanpassing van de voor het betrokken jaar vastgestelde exportquota mogelijk. De basis-exporthoeveelheid voor Nederland bedraagt 40.000 ton. Bovendien is de bepaling opgenomen, dat Nederland over de eerstvolgende drie jaar samen geen netto-export zal hebben. Mocht het aan Nederland toegekende exportquotum in een bepaald jaar nog onvoldoende blijken te zijn, dan is er een additionele exportmogelijkheid ingevolge een speciale regeling voor een aantal continentale Westeuropese landen.

Drs H. te VELDE, Het sparen in België en in Nederland.

Schrijver maakt enige berekeningen aangaande de koopkracht van het spaargeld, vergeleken met voor de oorlog, in België en Nederland, waaruit blijkt, dat de vooroorlogse koopkracht van het spaargeld in beide landen niet is hersteld. Het sparen in België heeft zich in de laatste twee jaren bijzonder gunstig ontwikkeld, zoals blijkt uit het verslag van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas te Brussel. Het is opmerkelijk, dat terwijl in 1951 in Nederland een teruggang van het inleggerstegoed ontstond ten gevolge van de gespannen internationale toestand en de ingrijpende economische repercussies die daaruit voortvloeiden, in België desondanks een aanmerkelijke vooruitgang geboekt kon worden. De toename van het inleggerstegoed in 1952 in België en Nederland is voornamelijk te danken aan de stijging van het bedrag der inleggingen, terwijl de terugbetalingen zich op ongeveer hetzelfde niveau handhaafden als in het voorafgaande jaar. De omloopsnelheid van de spaargelden ligt in België op een aanmerkelijk lager niveau dan bij de algemene spaarbanken in Nederland en ook het peil van de omloopsnelheid bij de Rijkspostspaarbank is niet behaald.

SOMMAIRE

Dr J. E. van DIERENDONCK, Quatre fois cinq.

Pour la quatrième fois en suivant, à partir du premier janvier prochain, il a été décidé d'augmenter de cinq pour cent les salaires au Pays-Bas. L'auteur commente dans cet article la décision prise à juste titre.

J. SCHILTHUIS, Marché à terme des grains à Rotterdam.

A mesure que le gouvernement transfère au commerce l'importation des grains de consommation, on sent la nécessité d'un marché à terme afin de juguler les risques commerciaux. Le 23 septembre courant a été réouvert le marché à terme pour le mois.

Drs G. GREIDANUS, L'accord international du sucre.

L'auteur examine le contenu de l'accord international du sucre, conclu à Londres le 24 août dernier. L'écrivain s'étend ensuite sur les réglementations fixées pour la Hollande, quant à l'importation et l'exportation de sucre.

Drs H. te VELDE, L'épargne en Belgique et en Hollande.

L'auteur compare les divers aspects de l'épargne en Belgique et en Hollande. Il démontre, entre autres, que le solde des dépôts en 1952 s'est accru dans les deux pays; que la rapidité de circulation de l'argent épargné en Belgique est plus basse qu'aux Pays-Bas.

Vier maal vijf

Het doek is gevallen: de Regering heeft ten leste haar keuze bepaald en daarmee een einde gemaakt aan een drama, waarin de bedrijven elkander steeds sneller opvolgden en een voortdurend groter aantal personen en ingewikkelde situaties ten tonele werd gevoerd. De verwarring leek inmiddels vrijwel algemeen geworden. Met name de laatste besprekingen hebben aanleiding gegeven tot allerlei publicaties en veronderstellingen, die de indruk moesten wekken van een vrijwel onontwarbaar geworden knoop. Zo werd bijv. door sommige dagbladen van een bespreking, die door enige ambtenaren op het C.B.S. werd gevoerd, mededeling gedaan op een wijze, die niets meer of minder scheen te betekenen dan dat er iets mis was met het officieel door dit bureau gepubliceerde „interim-prijsindexcijfer”. Alleen dit laatste reeds was voldoende voor de meest sensationele speculaties!

Het slot van dit alles is geweest, dat uiteindelijk een resultaat uit de bus is gekomen, dat tegelijkertijd doodgewoon en hoogst verrassend mag heten. Doodgewoon, omdat het *weer* 5 pCt is geworden, daarmee voor de vierde opeenvolgende maal dit thans welhaast tot een traditie gemaakte percentage bevestigend. Verrassend, omdat het *toch* 5 pCt is geworden, dat wil dus zeggen ondanks het vastbesloten en tot het uiterste volgehouden verzet der beide primair betrokken partijen.

Wat is er nu eigenlijk al die tijd aan de hand geweest? Het is uiteraard niet mogelijk een dergelijke vraag tot in haar laatste details te beantwoorden in een artikel, dat niet al te uitvoerig mag worden en bovendien „heet van de naald” tot stand komt. Voldoende inzicht kan echter naar de mening van schrijver dezes worden verkregen, indien men aanknoopt bij de vraag, hoe het eigenlijk mogelijk is, dat over de omvang van het percentage loonsverhoging, dat voor de compensatie van de huurverhoging en voor de opheffing van de consumptiebeperking nodig is, zulk een diepgaand verschil van mening kan ontstaan. Op het eerste gezicht beschikken wij in Nederland immers over voldoende statistische gegevens om het effect van deze beide kwesties voor het gezinsbudget, alsmede de betekenis der voorgenomen belastingverlagingen, op bevredigende wijze te becijferen, zodat ook een berekening van de benodigde looncompensatie niet zo moeilijk lijkt. Een nadere verklaring is dus allereerst te dien aanzien vereist.

Wat betreft de huurverhoging kan deze verklaring gemakkelijk worden gegeven. Het verschil van mening had in dit geval nl. geen betrekking op de invloed van de huurverhoging op het gezinsbudget, maar uitsluitend op de beste methode om deze verhogende invloed te compenseren. Dit betekent in concreto, dat beide partijen het eens waren over het bedrag der te verlenen compensatie, maar dat de werkgevers meenden dit bedrag te kunnen bereiken door de loonsverhoging uit te drukken in een percentage van de gemiddelde weekinkomens, terwijl de werknemers de zgn. richtlijnlonen¹⁾ tot uitgangspunt wensten te nemen. Volgens de betrokken partijen kwam eerstgenoemde methode op een verhoging der bedoelde gemiddelde inkomsten met 1,95 pCt, de tweede op een verhoging van de richtlijnlonen met 2,6 pCt. Hoewel dus reeds op dit punt een belangrijke afwijking aan de dag trad, mag dit blijkens het bovenstaande niet worden toegeschreven aan statistische onzekerheden,

maar veeleer aan een verschil van inzicht omtrent het te voeren beleid.

Het is daarbij duidelijk, dat aan beide standpunten bezwaren zijn verbonden. Het bezwaar van het werkgeversstandpunt is, dat de door hen gehanteerde gemiddelde verdiensten op zodanig niveau liggen en een zodanige spreiding bezitten, dat er ongetwijfeld vele arbeiders zullen zijn, wier inkomsten beneden dit gemiddelde zijn gelegen en voor wie de compensatie dus tekort zou kunnen schieten. Het werknemersstandpunt beoogde deze sociale onrechtvaardigheid te vermijden, maar zou daardoor veelal een niet onbelangrijke overcompensatie ten gevolge hebben gehad: verhoging van de richtlijnlonen met x pCt leidt nl. in de meeste gevallen tot een overeenkomstige verhoging van de op deze richtlijnlonen gebaseerde toeslagen.

Aangezien het hier derhalve gaat om twee extremen, die geen van beide volledig met de werkelijkheid corresponderen, ligt een compromis, dat ergens tussen deze beide uitersten in moet zijn gelegen, voor de hand. Uitgangspunt is daarbij geweest de gedachte, dat — afgezien van na-oorlogse woningen, die thans echter niet in het geding zijn — als regel tussen inkomen en huur een bepaalde verhouding bestaat in deze zin, dat de huur toeneemt naarmate het inkomen hoger ligt. Werknemers, die werkelijk niet meer dan het minimumloon verdienen, zullen dus i.h.a. ook in de allergeoedkoopste huizen wonen en derhalve de minste compensatie behoeven. Omgekeerd zullen de woningen, die tot het gemiddelde huurtype behoren, i.h.a. niet door de arbeiders met minimale inkomsten worden bewoond, zodat de compensatie op basis van enigszins hogere lonen mag worden berekend. Aldus kon een schatting worden gemaakt van het inkomen, dat door de bewoners van huizen van het gemiddelde huurtype als regel ten minste zal worden genoten, waarna de op die basis benodigde compensatie kon worden berekend. Het resultaat, dat krachtens de gemaakte veronderstellingen geldigheid had verkregen voor diverse inkomensgroepen, bleek voor het gemiddelde gezin en rekening houdende met de kinderbijslag (hetgeen in de berekeningen van werkgevers en werknemers niet was gebeurd) 2,1 pCt te bedragen.

Aanzienlijk ingewikkelder lag de kwestie met betrekking tot het vraagstuk van de opheffing van de consumptiebeperking. Hier speelden nl. inderdaad verschillen van mening met betrekking tot de omvang der nog resterende consumptiebeperking een overheersende rol. Weliswaar kan deze in beginsel op eenvoudige wijze worden berekend door het verloop van loon- en prijsindices tegenover elkander te stellen, maar ten aanzien van beide reeksen werd betoogd, dat deze niet zonder meer mochten worden gehanteerd.

In de eerste plaats gold dit voor de beweging van de loonindex. Deze heeft immers niet alleen de algemene loonronden geregistreerd, die sedert de devaluatie aan alle werknemers ten goede zijn gekomen, maar evenzeer de incidentele verhogingen, die daarenboven in bepaalde bedrijfstakken hebben plaats gehad. Laatstgenoemde verhogingen hadden slechts op beperkte groepen van arbeiders betrekking en hadden bovendien hun eigen merites, bijv. om de betrokken arbeiders in staat te stellen de premie voor een nieuw ingevoerd bedrijfspensioenfonds te betalen. Het is derhalve begrijpelijk, dat zelfs indien men dit laatste voor de direct-betrokkenen als een verbetering van hun positie zou willen aanmerken, de werk-

¹⁾ Dit zijn de basisbedragen, die door de Stichting van den Arbeid worden gehanteerd bij de beoordeling van loonvoorstellen. De werkelijke verdiensten liggen dus ten minste op dit peil, maar veelal hoger.

nemersorganisaties er bezwaar tegen maakten deze verbetering ook voor alle andere loontrekkers te laten meetellen en dus in mindering te laten brengen op het nog resterende percentage consumptiebeperking. Van werknemerszijde werd derhalve het standpunt ingenomen, dat de door het C.B.S. geregistreerde stijging van de loonindex moest worden gecorrigeerd voor bovenbedoelde incidentele verhogingen, hetgeen een eerste punt van verschil met het werkgeversstandpunt opleverde.

Eenzelfde opvatting werd door de vakcentralen verdedigd met betrekking tot de medio 1952 tot stand gekomen looncompensatie voor de premie van de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering. Hoewel in dit speciale geval wel sprake was van een algemene loonsverhoging, werd te dien aanzien opgemerkt, dat deze verhoging destijds nadrukkelijk bedoeld was om de werknemers volledige compensatie te verlenen voor de hen opgelegde premie. Zou men haar thans desondanks meetellen bij het tegenover elkaar stellen van de bewegingen van lonen en prijzen, dan zou zulks dus in feite betekenen, dat de werkloosheidspremie toch nog geheel door de loontrekkenden zou moeten worden gedragen. Van werkgeverszijde werd daartegenover gesteld, dat de invoering van de werkloosheidsverzekering toch als een verbetering van de algemene positie der Nederlandse arbeiders en dus als een bijdrage tot de opheffing van de consumptiebeperking mocht worden gezien. Derhalve wenste men ook hier geen correctie op de loonindex te aanvaarden.

Alleen reeds ten gevolge van deze afwijkende inzichten van werkgevers en werknemers met betrekking tot de looncijfers ontstond dus een belangrijk verschil van mening (in de orde van grootte van 2 pCt) omtrent de omvang der consumptiebeperking. Daarbij komt nu echter nog, dat ook terzake van de prijsindices wel het een en ander in overweging viel te nemen. De prijsbeweging in Nederland wordt geregistreerd in het door het C.B.S. gepubliceerde zgn. interim-prijsindexcijfer, dat het prijsverloop weergeeft van het in 1949 verbruikte pakket van goederen en diensten. Bij vorige gelegenheden heeft steeds dit „officiële” indexcijfer aan de besprekingen ten grondslag gelegen en er zou dus op zich zelf alle reden zijn geweest zich ook thans weer zonder meer daarop te baseren. Inmiddels zijn echter geleidelijk de resultaten beschikbaar gekomen van het Nationale Budgetonderzoek 1951, dat dus een beeld geeft van het in laatstgenoemd jaar verbruikte pakket. Wat lag meer voor de hand dan te trachten deze resultaten, die dus uit een meer recent jaar afkomstig zijn en bovendien op een veel groter aantal gezinnen betrekking hebben, te gebruiken voor de berekening van een nieuw prijsindexcijfer?

Het is helaas gebleken, dat deze gedachte, die op zich zelf volkomen begrijpelijk mag heten, in de praktijk tot grote moeilijkheden en veel verwarring aanleiding heeft gegeven. Het bleek nl. allerminst eenvoudig uit dit nieuwe materiaal een prijsindexcijfer te berekenen, dat aan alle eisen voldeed. In het bijzonder de omstandigheid, dat het prijsverloop gedurende de periode 1949-1953 niet meer kon worden „gewogen” met de uitgaven van 1949, maar dat daartoe op een of andere wijze gebruik moest worden gemaakt van de uitgaven in het tussengelegen jaar 1951, leidde tot allerlei theoretische complicaties. Het door partijen gedane verzoek op basis van het nationale budgetonderzoek een prijsindexcijfer te verstrekken, gaf dan ook aanleiding tot zoveel problemen, die vooralsnog niet op bevredigende wijze tot oplossing konden worden

gebracht, dat ten slotte moest worden geadviseerd deze pogingen te staken en tot de oude liefde terug te keren. De beslissing der Regering zal dan ook ongetwijfeld, voor zover het de opheffing der consumptiebeperking betreft, gebaseerd zijn geweest op de becijferingen, welke dien-aangaande uit het officiële prijsindexcijfer voortvloeien. Indien aan de inkomenszijde uitsluitend de algemene loonronde in aanmerking worden genomen, bedraagt de uit dezen hoofde noodzakelijke looncompensatie ca 3½ pCt.

Het valt intussen te betreuren, dat door de bovengeschetste gang van zaken de goede naam van het C.B.S. ten gevolge van perspublicaties enigszins in opspraak is gekomen. Voor zover uit deze publicaties de mening mocht hebben postgevat, dat het door genoemd bureau gepubliceerde interim-prijsindexcijfer thans niet meer als betrouwbaar kan worden aangemerkt, moge uit het bovenstaande duidelijk zijn gebleken, dat dit geenszins het geval is. De discussies, die zich met name de beide laatste weken rondom de registratie van de stijging van het prijsniveau hebben afgespeeld, hebben geen moment op dit officiële indexcijfer betrekking gehad, doch uitsluitend op de pogingen ook het Nationale Budgetonderzoek 1951 aan de berekening van een bruikbare prijsindex dienstbaar te maken. De in de aanhef gereleveerde ambtelijke bezoeken aan het C.B.S. mogen hiermede tot hun juiste proporties zijn teruggebracht.

Rest ten slotte nog de invloed der voorgenomen belastingverlagingen, waaromtrent zich eveneens diverse verschillen tussen werkgevers en werknemers hebben geopenbaard. Evenals bij de huurverhoging was ook hier echter niet het beschikbare statistische materiaal de oorzaak van de meningsverschillen, doch veel meer de vraag in hoeverre deze verlagingen inderdaad in rekening mochten worden gebracht. Zo werd bijv. van werkgeverszijde somtijds betoogd, dat rekening moest worden gehouden met de op komst zijnde belangrijke verlaging van de loonbelasting, waarvan het effect op ruim 1 pCt van het inkomen van een gemiddeld arbeidersgezin mag worden gesteld. Door de werknemersorganisaties werd dit laatste niet ontkend, maar werd daartegenover opgemerkt, dat zulks in het geheel niet in aanmerking mocht worden genomen en dat bovendien elke loonsverhoging de belastingplichtigen naar een hogere tariefklasse doet overgaan. Inderdaad blijkt uit berekeningen, dat ten gevolge van deze laatste factor het netto-effect van de belastingverlaging op het arbeidersbudget slechts ongeveer ½ pCt zal komen te bedragen. Bovendien merkten de werknemersorganisaties op, dat het nog maar zeer de vraag is, of bijv. de suikerhoudende artikelen inderdaad de prijsdaling zullen ondergaan, welke ten gevolge van de verlaging van de suikeraccijns theoretisch mogelijk zou zijn. Niettemin mag een zeker effect van de verlaging der indirecte belastingen natuurlijk in elk geval aanwezig worden geacht. Aangezien dit naar algemeen inzicht op ten minste 0,8 pCt mocht worden gesteld, heeft de Regering bij haar beslissing met deze verlichting van lasten stellig rekening gehouden.

Het zal uit het bovenstaande wellicht enigszins duidelijker zijn geworden, op welk materiaal het drietal deskundigen, dat in de laatste fase van het overleg te hulp werd geroepen, alsmede vervolgens de Regering zelve zich bij het nemen van hun beslissing konden baseren en welke de voornaamste dubia daarbij waren.

Termijnmarkt in granen te Rotterdam

Bij de bevrijding van ons land, toen aanvoer van goederen uit het buitenland en met name van overzee weer mogelijk werd, heeft de Regering de import van vele door ons land benodigde goederensoorten ter hand genomen. Tot die goederensoorten behoorde ook het graan voor de voeding van mens en dier, voor zover de eigen productie niet in de behoefte voorzag. Wel werd bij deze invoer gebruik gemaakt van de adviezen van de handel, doch als enig importeur fungeerde een regeringslichaam, het Voedselvoorziening Import Bureau (V.I.B.), dat het geïmporteerde graan verkocht aan de handel en de verwerkers, die de distributie verzorgden.

Tot kort geleden is het zo gebleven, al was reeds lang gebleken, dat de Regering de graanimport gaarne hoe eer hoe liever weer aan de handel zou overlaten. Het heeft echter heel wat voeten in de aarde gehad, voordat daartoe kon worden overgegaan, althans wat de voedergranen betreft. De invoer van tarwe blijft voorlopig nog in handen van het V.I.B., maar voor maïs, gerst, haver en rogge is geleidelijk het werk weer aan de handel overgedragen. Op 1 September jl. was deze terugkeer der aan de import van voedergranen verbonden werkzaamheden naar de handel voltooid, al bleef de verkrijging der voor de import benodigde deviezen nog aan enige voorschriften gebonden.

Naarmate het ogenblik der bevrijding van de import van voedergranen naderde, werd tevens meer en meer de wenselijkheid gevoeld van herstel van de termijnmarkt in granen, welke te Rotterdam gedurende vele jaren voor de oorlog heeft bestaan en gebloeid. Zelfs waren velen de mening toegedaan, dat het de handel zonder termijnmarkt moeilijk zou vallen, zijn importtaak weer naar wens te vervullen. In de graanhandel is namelijk de termijnmarkt een waardevol middel om de handelaar in staat te stellen tot het tot stand brengen van een regelde importstroom van voldoende omvang van buitenlands graan. Dat hangt onder andere samen met de mogelijkheden, die de termijnmarkt biedt voor het beperken der risico's, welke de dikwijls omvangrijke schommelingen der graanprijzen met zich brengen voor hen, die zich in het kader van hun bedrijf genoodzaakt zien voorraden graan aan te houden, of met het oog op in de toekomst te verwachten afzetmogelijkheden graan in het buitenland aan te kopen,

dat eerst over enige tijd beschikbaar zal zijn voor de verkoop in Nederland.

Die risico's moeten ook in de tegenwoordige tijd niet worden onderschat. De kans op daling der prijzen lijkt namelijk niet gering. Reeds geruime tijd is een prijsdaling gaande, doch het prijspeil is nog zodanig, dat met verdere voortgang daarvan moet worden gerekend, al is daarover met enige zekerheid uiteraard niets te zeggen, ondanks de eerder op verdere prijsdaling duidende voorraadpositie op de wereldmarkt. Om nu te kunnen zorgen voor een regelde aanvoer van buitenlands graan en voor voldoende voorraden, zonder dat dit met te grote prijsrisico's gepaard gaat, dient de handel weer te beschikken over de middelen, die de termijnmarkt hem daartoe biedt.

Aan zijn inkopen van graan in de exportlanden verbindt de importeur dan namelijk een verkoop in de termijnmarkt, hetgeen zeggen wil, dat hij de verplichting op zich neemt om in een zekere, in een min of meer verwijderde toekomst liggende, maand een hoeveelheid dier graansoort te leveren. Het behoeft niet in zijn bedoeling te liggen, te zijner tijd werkelijk tot die levering over te gaan en in de meeste gevallen is hij dat niet van plan. Doel van zijn verkooptransactie is meestal slechts beperking van het risico van prijsdaling, want als werkelijk prijsdaling intreedt, wordt weliswaar het door hem ingekochte graan te duur, maar op de termijnmarkt is dan het prijspeil eveneens gedaald en op zijn verkooptransactie is dientengevolge winst ontstaan.

Als nu voor het ingekochte graan geleidelijk kopers zijn komen opdagen en dit tot gedaalde prijs moet worden verkocht, wordt daarop weliswaar verlies geleden, maar dan kan tevens tegenover het in de termijnmarkt afgesloten verkoopcontract een inkoop worden geplaatst. Beide worden dan met elkaar verrekend, hetgeen tegenover het op het effectieve graan geleden verlies een winst oplevert. Ondanks de prijsdaling levert dan ten slotte de gecombineerde transactie (import- en termijntransactie tezamen) een voordeel op, terwijl zonder de termijnmarkt slechts een verlies zou zijn ontstaan.

En wanneer ten slotte het voor de import gekochte graan geen kooplust ontmoet is er altijd nog de mogelijkheid om het termijncontract niet op de hierboven weergegeven wijze af te rekenen, doch het te vervullen door

Onlangs verscheen:

Jubileumnummer 1852-1952 van „De Economist”

Orgaan van het Nederlandsch Economisch Instituut

Inhoud:

J. L. de Bruyn Kops, *door Prof. Dr P. Hennipman.*
Honderd jaar goede bedoelingen (De Economist 1852-1952), *door Prof. H. W. Lambers.*

Honderd jaar theoretische economie, *door Prof. Mr F. de Vries.*

Honderd jaar geld- en bankwezen, *door Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart.*

Conjunctuurtheorie en conjunctuurpolitiek in honderd jaren van De Economist, *door Prof. Dr P. B. Kreukniet.*

Phoenix vrijhandel: van het naïeve naar het kritische vrijhandelsstandpunt, *door Dr F. J. de Jong.*

Honderd jaar openbare financiën, *door Prof. Dr C. Goedhart.*

Nederlands-Indië in De Economist, *door Th. Ligthart.*
De Economist en het sociale vraagstuk, *door Prof. Dr J. Tinbergen.*

Uitgevers:

DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM.

werkelijke levering. Voor de graanmarkt van Rotterdam vloeit daaruit nog het voordeel voort, dat handelaren in binnen- en buitenland er eerder toe zullen besluiten om graan naar Rotterdam te verschepen zonder daarvoor nog een koper op het oog te hebben. Het daaraan verbonden risico van prijsdaling en van de onmogelijkheid om bij aankomst van het graan daarvoor een koper te vinden en dus kosten van opslag te moeten maken, kunnen zij immers ontgaan door een verkoop in de termijnmarkt. Hierin ligt dus een stimulans voor de graanaanvoeren naar Rotterdam en van het aanbod op de Rotterdamse markt, niet slechts voor de voorziening van Nederland, doch ook voor de doorvoer naar andere landen in West-Europa. Zo kan dus de termijnmarkt bevorderlijk zijn aan de ontwikkeling van de Nederlandse doorvoerhandel.

Uit het bovenstaande is wel gebleken, dat de termijnmarkt haar rol slechts goed kan vervullen, indien het aanbod der verkopers in voldoende mate door kopers wordt opgenomen. Dat zijn in de eerste plaats degenen, die zich wensen te beveiligen tegen mogelijke prijsstijgingen. Bijvoorbeeld zijn dat fabrikanten, die in het kader van hun bedrijf hun producten plegen te verkopen ter levering in de een of andere toekomstige periode. Het is voor hen om verschillende redenen het voordeligst, wanneer zij ook de granen, die als grondstoffen voor deze producten moeten dienen, eerst behoeven te betalen en te ontvangen omstreeks diezelfde periode, doch veelal is op het moment van de verkoop der producten een aan deze eisen voldoende aankoop van die grondstoffen van de meest geschikte herkomst, soort en kwaliteit nog niet mogelijk. Wachten met de aankoop betekent het aanvaarden van het risico van prijsstijging en om zich daartegen te beveiligen, verricht men een aankoop in de termijnmarkt. Als dan ten slotte op het daarvoor geschikte moment de grondstoffen worden gekocht, plaatst men tegen die inkoop in de termijnmarkt een verkoop en daarop volgt weer afrekening met de vroegere inkoop.

Tot de kopers in de termijnmarkt behoren ook zij, die daar tevoren een verkoop hebben afgesloten en die nu door middel van een inkoop wensen af te rekenen.

En dan treden in de termijnmarkt ook nog als verkoper of als koper diegenen op, die een bepaalde mening hebben over de ontwikkeling der prijzen in de naaste of verdere

toekomst. Wie van hen hogere prijzen verwacht, treedt in de termijnmarkt als koper op en wie meent, dat de prijzen zullen dalen, sluit een verkoop af. Beiden hopen, dat hun mening de juiste zal blijken te zijn en dat zij hun transacties dus binnenkort met winst zullen kunnen afrekenen. Dat is de speculatie, die zich in iedere termijnmarkt voordoet en die naar veler mening niet tot haar aantrekkelijkste zijden behoort. Men vergete echter niet, dat de speculatie zowel het aanbod als de kooplust in een termijnmarkt stimuleert en er dus toe bijdraagt, dat er in de termijnmarkt voortdurend gelegenheid bestaat om koop- zowel als verkooptransacties af te sluiten voor wie als hulpmiddel in zijn bedrijf aan één van beide behoefte heeft. Teneinde goed aan haar doel te beantwoorden heeft een termijnmarkt de ononderbroken mogelijkheid van koop en verkoop bepaald nodig.

Een termijnmarkt dient voorts zodanig georganiseerd te zijn, dat de zo volstrekt mogelijke zekerheid bestaat, dat de daar gesloten transacties correct worden afgewikkeld; zowel wanneer dat geschiedt door middel van afrekening als wanneer tot levering wordt overgegaan. De termijnmarkt voor granen te Rotterdam heeft aan die eis steeds in hoge mate voldaan.

De reeds enige tijd gaande zijnde voorbereidingen voor het herstel van die markt leveren enige moeilijkheden op, welke overwinning tijd kost, zodat de opening langer op zich heeft laten wachten dan aanvankelijk werd gehoopt. Die moeilijkheden vloeien voornamelijk voort uit de omstandigheid, dat het deviezenverkeer nog niet zijn volledige vrijheid heeft herkegen. Verwacht mag echter worden, dat binnenkort regelingen tot stand zullen zijn gekomen, waardoor de op dit gebied aanwezige klippen worden omzeild. Dan zal ongetwijfeld de termijnmarkt in een of meer graansoorten (met name maïs en gerst komen daarvoor in aanmerking) te Rotterdam haar nuttige rol voor de Nederlandse graanmarkt hervatten, ten voordele zowel van een geregelde voorziening van Nederland met voergranen als van de doorvoerhandel in granen, die voorheen voor Nederland steeds van zo grote betekenis is geweest ¹⁾.

¹⁾ Sedert dit artikel geschreven werd zijn de nog te overwinnen moeilijkheden uit de weg geruimd, zodat de termijnmarkt op 23 September is heropend, voorlopig alleen voor maïs.

²⁾ s-Gravenhage.

JAN SCHILTHUIS.

De Internationale Suikerovereenkomst

Na zes weken onderhandelen werd op 24 Augustus jl. te Londen tussen 38 landen, waarvan 22 exportlanden en 16 importlanden, een accoord bereikt over een Internationale Suikerovereenkomst ¹⁾. Het doel van deze overeenkomst wordt in artikel 1 als volgt omschreven:

- a. te bereiken, dat de wereldsuikervoorziening plaatsvindt tegen stabiele prijzen, die zowel voor de import als voor de exportlanden aanvaardbaar zijn;
- b. het wereldsuikerverbruik te vergroten;
- c. de koopkracht van de landen, welke inkomsten in belangrijke mate van de productie, resp. de uitvoer van suiker afhankelijk zijn, te handhaven, zodat de producenten door het verkrijgen van redelijke opbrengsten in staat zullen zijn rechtvaardige arbeidsvoorwaarden en -lonen vast te stellen.

¹⁾ Bovendien waren op de conferentie te Londen nog 13 landen door waarnemers vertegenwoordigd.

De Suikerovereenkomst is na de Tarwe-overeenkomst de tweede belangrijke internationale goederenregeling, die sinds het einde van de oorlog tot stand is gekomen. Zij draagt evenwel een geheel ander karakter dan de Tarwe-overeenkomst. Dit is toe te schrijven aan de structuur van de wereldsuikermarkt. De wereldsuikermarkt wordt gekenmerkt door het bestaan van enkele grote preferentiële blokken. Zo hebben de Verenigde Staten door preferentiële afspraken met Cuba, de Philippijnen, Porto Rico en de Hawaii-eilanden; de landen van het Britse Gemenebest door het afsluiten van de Suikerovereenkomst van 1951; Frankrijk met zijn overzeese gebiedsdelen en de Benelux zich van het overige deel der wereldmarkt afgezonderd en protectionistische muren om zich opgetrokken. Ongeveer 5/12 gedeelte van de wereldsuikermarkt kan slechts aanspraak maken op de benaming „vrije wereldmarkt”. Het is nu juist dit deel van de internationale suikermarkt, waarvoor de Suiker-

overeenkomst is opgezet. Het deel van de internationale suikerhandel, hetwelk reeds door de bestaande preferentiële verdragen was geregeld, valt dus geheel buiten de nieuwe overeenkomst.

De Suikerovereenkomst van 1953 vertoont verschillende punten van overeenstemming met haar voorgangster, de Internationale Suikerconventie van 1937. Zij tracht een toestand van evenwicht op de vrije wereldmarkt te scheppen door een beperking van het aanbod. Aan de deelnemende exportlanden ²⁾ zijn zgn. basis-exporthoeveelheden toegekend. Deze bedragen resp. voor:

	in duizenden tonnen
België (met inbegrip van de Belgische Congo)	50
Brazilië	175
China (Taiwan)	600
Columbia	5
Cuba	2.250 ¹⁾
Tsjechoslowakije	275
Denemarken	70
Dominicaanse Republiek	600
Frankrijk (met inbegrip van de landen, die op het internationale forum door Frankrijk worden vertegenwoordigd)	20
Oost-Duitsland	150
Haiti	45
Hongarije	40
Indonesië	250 ³⁾
Mexico	75
Nederland (met inbegrip van Suriname)	40
Peru	280
Philippijnen	25
Polen	220
Rusland	200
Joegoslavië	20
Totaal	5.390 ³⁾

¹⁾ Deze hoeveelheid betreft de export van Cuba op de vrije wereldmarkt en niet die naar de Verenigde Staten. Het exportcontingent naar de Verenigde Staten bedraagt ingevolge de Amerikaanse Suikerwet van 1948 2.300.000 ton. Cuba neemt met de helft van zijn totale uitvoer dus toch nog een sterk dominerende positie op de vrije wereldmarkt in.

²⁾ De achteruitgang van Indonesië als productieland van suiker valt duidelijk op, indien men bedenkt, dat de jaarlijkse export van Indonesië vóór de oorlog gemiddeld ongeveer 1.000.000 ton bedroeg.

³⁾ De totale netto-importbehoefte van de vrije wereldmarkt kan worden gesteld op rond 5.000.000 ton.

De Internationale Suikerraad zal vóór het begin van ieder kalenderjaar een schatting maken van de netto-importbehoefte der deelnemende importlanden. Op grond hiervan zal aan ieder exportland naar evenredigheid van zijn basis-exporthoeveelheid een bepaald exportquotum voor het betrokken jaar worden toegewezen. Door op deze wijze het aanbod op het vrije deel der wereldmarkt te limiteren, hoopt men excessieve prijsdalingen te voorkomen. Mochten de prijzen toch nog twee overeengekomen prijsgrenzen overschrijden, dan is aanpassing van de voor het betrokken jaar vastgestelde exportquota mogelijk. De Suikerraad is nl. verplicht de quota te wijzigen, zodra op vijftien achtereenvolgende marktdagen één van de vastgestelde prijsgrenzen wordt overschreden. Voor het geval, dat de wereldmarktprijs — hieronder te verstaan de prijs voor het contract no 4 op de New Yorkse markt — beneden 3,25 ct per 1b daalt, zullen de exportquota worden verlaagd, ingeval hij boven 4,35 ct per 1b stijgt, zullen de quota worden verhoogd ³⁾. In Nederlandse valuta omgerekend bedragen de beide prijsgrenzen f 27,22 per 100 kg (minimum) en f 37,44 per 100 kg (maximum). De exportlanden is verder de verplichting opgelegd hun productie en voorraadvoering zo te regelen, dat geen drukkende overschotten ontstaan, maar dat steeds aan de voorziening in de bestaande behoeften kan worden voldaan.

De basis-exporthoeveelheid voor Nederland bedraagt 40.000 ton. Bovendien is de bepaling opgenomen, dat Nederland over de eerstvolgende drie jaar samen geen

³⁾ Opvallend is het deelnemen van Rusland en enkele andere landen van het Sovjet-blok. Het was trouwens reeds eerder bekend, dat de toenadering tot de Sovjetstaten op commercieel terrein veel gemakkelijker plaatsvindt dan in de politieke arena.

⁴⁾ In voorkomende gevallen zal de Suikerraad eerst met vrijwillige medewerking van de exportlanden zelf de exportquota trachten aan te passen. Zo hij hier niet in slaagt, zullen de quota ingeval van prijsdaling automatisch met 5 pCt worden verlaagd en in geval van prijsstijging automatisch met 7½ pCt worden verhoogd.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 - AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

(Ingezonden mededeling)

netto-export zal hebben. Indien Nederland dus tot de overeenkomst toetreedt, zal gedurende de eerste drie jaar een netto-export in een bepaald jaar gecompenseerd dienen te worden door een netto-import in één der andere jaren. Hiermee is erkend, dat ons land, hoewel het in de voorbije jaren steeds een vrij aanzienlijke netto-import heeft gehad, in de toekomst in bepaalde jaren toch suiker zal mogen exporteren, indien de omstandigheden dit wenselijk maken.

Mocht het aan ons land toegekende exportquotum in een bepaald jaar nog onvoldoende blijken te zijn, dan is er een additionele exportmogelijkheid ingevolge een speciale regeling voor een aantal continentale Westeuropese landen (Frankrijk, Duitsland, België, Luxemburg en Nederland), waarbij bepaald is, dat de suikerhandel tussen deze landen tot een hoeveelheid van 175.000 ton per jaar buiten de quotaregeling komt te vallen.

De overeenkomst is aangegaan voor de duur van vijf jaar. Indien op 15 December a.s. een voldoende aantal landen de overeenkomst heeft geratificeerd of een verklaring heeft afgelegd, dat het in de eerstvolgende vier maanden na 15 December de overeenkomst ter goedkeuring aan zijn volksvertegenwoordiging zal voorleggen, treedt de overeenkomst voorlopig in werking, wat het administratieve deel betreft op 16 December 1953 en wat de overige bepalingen betreft op 1 Januari 1954. Afgesproken is, dat na drie jaar de werking van de overeenkomst ten aanzien van prijzen en hoeveelheden zal worden herzien en dat op dat ogenblik ook elk land vrij zal zijn uit te treden.

Voor de administratieve tenuitvoerlegging van de overeenkomst is een Internationale Suikerraad ingesteld. In deze Raad hebben zowel de importlanden als de exportlanden zitting; het totaal aantal stemmen van de importlanden is gelijk aan dat van de exportlanden.

De nieuwe Suikerovereenkomst draagt onzes inziens onmiskenbaar het karakter van een producentenregeling. Als hoofddoel komt duidelijk naar voren door beperking van het aanbod de prijzen op peil te houden. In „The Economist” ⁴⁾ wordt zij dan ook niet ten onrechte getypeerd als een „shelter for sugar's Cinderellas”. Weliswaar kunnen de importlanden door deelneming aan de overeenkomst enige invloed uitoefenen op de regeling van de markt en bovendien hebben de landen zich verbonden de fiscale en eventuele andere lasten, die op het verbruik van suiker drukken, te verminderen, doch het valt te betwijfelen of deze laatste belofte effectief zal worden nageleefd. De vraag naar suiker is vermoedelijk vrij inelastisch, reden waarom juist dit product in de meeste landen een gewild object voor de fiscus is, reden waarom ook na een eventuele prijsdaling geen grote stijging van de vraag is te verwachten. In dit verband moge nog wor-

⁴⁾ „The Economist”, 29 Augustus 1953, blz. 583.

den vermeld, dat aan de Suikerraad is opgedragen naar middelen te zoeken en studies te bevorderen, die tot een grotere consumptie van suiker kunnen leiden.

Merken wij ten slotte op, dat er zich sinds 1946-'48 — de jaren waarin hoofdstuk VI van het Havana Charter werd geredigeerd — een zekere gedachtenwijziging met betrekking tot internationale goederenovereenkomsten heeft voltrokken. Terwijl aan de samenstellers van het Handvest van Havana meer in het bijzonder de moeilijkheden voor de geest stonden, die het gevolg kunnen zijn van voorraden, waarvoor geen afzetmogelijkheid kan worden gevonden, hoort men de laatste jaren andere ge-

luiden als zouden internationale goederenregelingen meer in het algemeen de remedie moeten vormen tegen de instabiliteit op de internationale goederenmarkten. De praktijk is met deze zienswijze echter niet in overeenstemming.

De roep om een internationale suikerovereenkomst is ook ditmaal uitgegaan van de zijde der producentenlanden. Wanneer de overeenkomst er in slaagt een zekere mate van stabiliteit op de wereldsuikermarkt te brengen, kunnen de productielanden in ieder geval gerust zijn, dat dit op een niveau geschiedt, dat voor hen alleszins aantrekkelijk is.

's-Gravenhage.

G. GREIDANUS.

Het sparen in België en in Nederland

De publicatie van het zeer uitvoerige en goed gedocumenteerde verslag van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas te Brussel biedt een gereede aanleiding om de ontwikkeling van het sparen in België op enkele punten te vergelijken met die in Nederland.

Het is goed reeds aanstonds de waarschuwing in het verslag van de Spaar- en Lijfrentekas in het oor te knopen, dat bij de beoordeling van cijfers die op verschillende landen betrekking hebben, grote omzichtigheid geboden is, daar de economische en financiële verhoudingen van land tot land verschillen en het spaarbankwezen niet overal dezelfde structuur vertoont. Zo kan er op gewezen worden, dat het particuliere en gemeentelijke spaarbankwezen in België (zoals door de cijfers in tabel 1, geïllustreerd wordt) slechts een geringe betekenis heeft, zulks in tegenstelling tot de situatie in Nederland waar het totale inleggerstegoed van de algemene spaarbanken niet zo heel veel kleiner is dan dat van de Rijkspostspaarbank.

Vandaar dat in de volgende tabellen de spaarcijfers van de Spaar- en Lijfrentekas gesteld zijn tegenover de gecombineerde cijfers van de algemene spaarbanken en de R.P.S. in ons land, waardoor een naar onze mening in voldoende mate betrouwbare vergelijkingsmaatstaf voor het sparen in beide landen verkregen wordt.

De koopkracht van het spaartegoed in België is in 1952 ten opzichte van de basisjaren 1936-'38 voor 82,2 pCt hersteld. Bij de vaststelling van dit percentage heeft men zich als hulpmiddel voor het aangeven van de mate waarin de koopkracht van de Belgische franc sedert 1936-'38 gewijzigd is, bediend van de index van de kleinhandelsprijzen. Voor Nederland kan volgens een soortgelijke methode de mate van het koopkrachtsherstel worden berekend. Uitgaande van het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud met basisjaar 1938 is 100 en eveneens het totale inleggerstegoed van de R.P.S. en algemene spaarbanken voor 1938 op 100 stellend, kan becijferd worden dat de koopkracht van het Nederlandse spaartegoed in 1952 ca 78,5 pCt van de waarde in guldens van 1938 heeft bereikt. Uit het verschil in de voor beide landen berekende percentages mag niet worden afgeleid dat het koopkrachtsherstel in Nederland ten opzichte van de vooroorlogse jaren iets minder ver gevorderd is dan bij onze Zuiderburen. Het verschil in basisperiode en ten aanzien van de index welke gebruikt werd om de omvang van de koopkrachtswijziging aan te duiden kunnen heel goed oorzaak zijn van het ontstaan van een bepaalde marge. De cijfers geven dan ook niet meer dan een globale indruk van de wijzigingen in de koopkracht van het spaartegoed in beide landen, waardoor echter

toch — en dit is het punt waar het hier om gaat — op duidelijke wijze wordt gedemonstreerd dat tot dusver noch in België noch in Nederland de vooroorlogse koopkracht van het spaargeld is hersteld.

TABEL 1.

Inleggerstegoed

	Bedrag in mln van de nationale valuta			Toeneming in pCt t.o.v. het voorafgaande jaar	
	1950	1951	1952	1951	1952
België					
Algemene Spaar- en Lijfrentekas					
Totaal tegoed bij de Spaarkas	36.801	40.699	47.386	10,6	16,4
Particuliere Spaarkassen	6.001	6.780	8.258	13,0	21,8
Totaal	42.802	47.479	55.644	10,9	17,2
Nederland					
Rijkspostspaarbank	1.365	1.298	1.338	— 4,9	3,1
Bondsspaarbanken	1.117	1.105	1.192	— 1,1	7,9
Totaal	2.482	2.403	2.530	— 3,2	5,3

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het sparen in België zich in de laatste twee jaren bijzonder gunstig heeft ontwikkeld. Het is wel zeer opmerkelijk dat, terwijl in 1951 in Nederland nog een teruggang van het inleggerstegoed ontstond ten gevolge van de — in verband met de oorlog in Korea — gespannen internationale toestand en de ingrijpende economische repercussies die daaruit voortvloeiden, in België desondanks een aanmerkelijke vooruitgang geboekt kon worden.

TABEL 2.

Spaarverkeer

	Bedrag in mln van de nationale valuta			Toeneming in pCt t.o.v. het voorafgaande jaar	
	1950	1951	1952	1951	1952
België					
Spaar- en Lijfrentekas					
Eigenlijke spaarhandelingen					
Inleg	8.499	9.017	12.703	6,1	40,9
Terugbetaling	7.284	7.902	7.904	8,5	0,0
Saldo	1.215	1.115	4.799	— 8,2	330,4
Nederland					
Totaal R.P.S. en Bondsspaarbanken					
Inleg	703	715	916	1,7	28,1
Terugbetaling	820	851	843	3,8	— 0,9
Saldo	— 117	— 136	73	— 16,2	152,9

Uit tabel 2 blijkt dat de boven geconstateerde toename van het inleggerstegoed in 1952 in België voornamelijk te danken is aan de stijging van het bedrag der inleg-

gingen; terwijl de terugbetalingen zich op ongeveer hetzelfde niveau handhaafden als in het voorafgaande jaar. Het valt op dat zulks eveneens in Nederland het geval was, hoewel in ons land de relatieve toeneming van de inleggingen veel minder sterk was.

TABEL 3.

Aantal spaarrekeningen¹⁾

	($\times 1.000$)			Toeneming in pCt t.o.v. het voorafgaande jaar.	
	1950	1951	1952	1951	1952
België					
Spaar- en Lijfrentekas	7.046	7.128	7.229	1,2	1,4
Nederland					
R.P.S.	3.877	3.971	4.115	2,4	3,6
Bondsspaarbanken	2.394	2.468	2.567	3,1	4,0
Totaal Nederland	6.271	6.439	6.682	2,7	3,8

¹⁾ Bij de beoordeling van de in de tabel opgenomen cijfers moet rekening worden gehouden met mogelijke verschillen in het aantal slapende rekeningen. De rekeningen van minder dan 50 franc waarop in 5 jaar geen mutatie plaatsvond worden door de Spaarkas als slapend aangemerkt. Van de particuliere spaarrekeningen waren in 1952 2,26 mln slapend. Dit aantal vormde 31,9 pCt van het totaal. Een corresponderend cijfer voor Nederland is niet bekend.

De in vergelijking met Nederland sterke stijging van het saldo tegoed in België kan niet worden toegeschreven aan een naar verhouding belangrijke vergroting van het aantal spaarrekeningen bij de Spaar- en Lijfrentekas. Tabel 3 doet nl. zien dat de percentages, die de toeneming van het aantal spaarrekeningen ten opzichte van het voorafgaande jaar aangeven zowel voor de bondsspaarbanken als voor de R.P.S. in 1951 en 1952 hoger lagen dan bij de Belgische zusterinstelling.

TABEL 4.

Saldo tegoed per spaarrekening
($\times f.1$)

	1950	1951	1952
België			
Spaar- en Lijfrentekas (omgerekend in guldens)	397	434	498
Nederland			
R.P.S.	352	327	325
Bondsspaarbanken	466	447	464

De sterke expansie van het sparen in België komt daarentegen vrijwel ten volle tot uitdrukking in de toeneming van het gemiddeld saldo tegoed per spaarrekening. Teneinde de vergelijkbaarheid met de corresponderende Nederlandse gegevens te bevorderen zijn de op de Spaar- en Lijfrentekas betrekking hebbende bedragen omgerekend in guldens. In elk der drie jaren 1950 t/m 1952 lag het saldo tegoed per spaarrekening bij de Spaar- en Lijfrentekas hoger dan bij de R.P.S. en terwijl het betreffende cijfer bij de bondsspaarbanken in 1950 en 1951 nog boven dat van de Belgische spaarinstelling lag, bereikte het overeenkomstige cijfer bij de laatstgenoemde instelling in 1952 eveneens een hoger niveau.

Volgens het verslag van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas moet de merkwaardige toeneming van het particuliere spaartegoed in 1952 aan verschillende oorzaken worden toegeschreven. Als een der voornaamste factoren wordt genoemd het herstel van het vertrouwen der Westerse landen in het behoud van de vrede, waardoor een voor het sparen gunstig psychologisch klimaat ontstond. Voorts wordt ter gedeeltelijke verklaring van de gunstige ontwikkeling van het sparen gewezen op de lichte terugslag, die zich bij het Belgische bedrijfsleven voordeed. Dit had een lichte tendentie tot prijsdaling ten gevolge, waardoor het publiek bij het aankopen van bepaalde consumptiegoederen geneigd was een afwachtende houding aan te nemen. Daardoor trad een verschuiving in de besteding der inkomens op, waardoor het sparen bevorderd werd. Ook het interen op door de consumenten na het uitbreken van het conflict in Korea gevormde voorraden,

Levensverzekering

Vertrouwelijke adviezen terzake van:

- oudedags- en gezinsverzorging;
- overdracht van bedrijf of practijk;
- bescherming van het bedrijf tegen de gevolgen van overlijden van een der firmanten

wendt U tot onze vertegenwoordigers of kantoren.

DE NEDERLANDEN 18/45
alle verzekeringen

(Ingezonden mededeling)

was oorzaak dat een relatief groot deel van het nieuw verworven inkomen bespaard werd, terwijl ten slotte sedert Maart 1952 de verhoging van de bedragen — tot resp. 75.000 en 150.000 franc — waarover een rente van resp. 3 en 1½ pCt vergoed wordt, het sparen gestimuleerd heeft.

Het behoeft weinig betoog dat soortgelijke factoren ook in ons land in het afgelopen jaar hun invloed op het sparen hebben uitgeoefend. In Nederland heeft de sterke verbetering van de internationale positie van de gulden bovendien nog in belangrijke mate bijgedragen tot het scheppen van een gunstiger psychologisch klimaat. Anderzijds is de terugslag die onze industrie na de Korea-hausse ondervond wellicht iets minder sterk geweest dan in België, doch dit is voornamelijk te danken aan de vergroting van onze export. Ook de Nederlandse consument heeft in verband met intèring van consumptieve voorraden en verwachte prijsdalingen bepaalde aankopen, voornamelijk van duurzame consumptiegoederen, uitgesteld. Het lijkt in dit verband interessant na te gaan hoe de verhouding is tussen de omloopsnelheid van de spaargelden in de beide landen. De omloopsnelheid wordt gevonden door het bedrag der terugbetalingen in een bepaald jaar te delen door het gemiddeld saldo tegoed.

TABEL 5.

Omloopsnelheid van het spaargeld

	1950	1951	1952
België			
Spaar- en Lijfrentekas	0,24	0,24	0,21
Nederland			
R.P.S.	0,30	0,30	0,28
Bondsspaarbanken	0,42	0,44	0,42

De omloopsnelheid blijkt in België dus op een aanmerkelijk lager niveau te liggen dan bij de algemene spaarbanken in Nederland en ook het peil van de omloopsnelheid bij de Rijkspostspaarbank nog niet te halen. Dit kan er op duiden dat in België in het algemeen op langere termijn gespaard wordt dan ten onzent. In beide landen vertoonde de omloopsnelheid in 1952 een geringe daling ten opzichte van het voorafgaande jaar.

De seizoenbeweging bij inleg en terugbetaling vertoont in beide landen een grote mate van overeenstemming. Ook in België zijn de inleggingen — voornamelijk in verband met oudejaarspremiën en nieuwjaarsgiften —

in Januari zeer hoog, ook daar stegen de terugbetalingen in de maanden Maart, April en Mei, terwijl zich ook evenals bij ons het merkwaardige verschijnsel voordoet, dat de terugbetalingen in Augustus — welke maand toch de vacantiemaand bij uitstek is — geen merkbare invloed van de vacantiemaand meer ondergaan.

Zeer interessant is de in het verslag van de Spaar- en Lijfrentekas opgenomen statistiek betreffende het beroep van de nieuwe rekeninghouders. Doordat reeds over verschillende jaren de beroepsindeling wordt geregistreerd is het mogelijk bij benadering een beeld te vormen van de structuur van het spaarderspubliek voor zover dit een beroep uitoefent. De meerderheid van de bij de spaarkas aangesloten inleggers werkt in dienstverband. Het aantal nieuw geopende rekeningen ten behoeve van arbeiders bedroeg in 1952 bijv. 38,8 pCt van het totaal en voor ambtenaren en bedienden 33,9 pCt. Daarop volgen degenen die een ambacht uitoefenen met 7,8 pCt en de landbouwers met 5,1 pCt.

In 1952 werd voor het eerst de ouderdom van de nieuwe rekeninghouders geregistreerd. Het bleek dat 33,2 pCt van het aantal geopende boekjes bestemd was voor kinderen tot 6 jaar en 23,8 pCt voor kinderen met de leeftijd van 6-16 jaar. Alvorens de meerderheid der spaarders de school verlaten heeft, beschikken zij dus over een spaarbankboekje, hetgeen terecht een verheugend verschijnsel mag worden genoemd.

Door enkele cartogrammen wordt op zeer illustratieve wijze aangegeven met welke graad van intensiteit door de bewoners van verschillende delen van België gespaard wordt. Tegenover een gemiddelde toeneming van de inlagen per inwoner met 669 franc voor het gehele land bedroeg de stijging in de arrondissementen Aalst, Mechelen en Oostende meer dan 900 franc, daarentegen bedroeg de vooruitgang per inwoner minder dan 400 franc in de arrondissementen Philippeville, Bergen, Charleroi en Verviers. Het tweede cartogram geeft voor 1952 het saldo aan van inleg en terugbetaling, uitgedrukt in procenten van het saldo tegoed per ult. 1951, waardoor een meer genuanceerd beeld van de spaaractiviteit in de verschillende delen van het land verkregen wordt.

In het derde en vierde cartogram zijn resp. het aantal actieve spaarders per 1.000 inwoners en het gemiddeld tegoed per actieve rekening opgenomen, waardoor men eveneens een instructief beeld van de spaaractiviteit in België verkrijgt. Zo blijkt bijv. dat het saldo tegoed per actieve rekening in 5 arrondissementen meer dan 10.000 franc bedraagt, terwijl het in enkele andere streken niet hoger komt dan 6.000 franc.

Ten slotte zijn de kantoren waar door het publiek ingelegd kan worden gegroepeerd naar de aard van de gemeente van vestiging. Vier categorieën werden daarbij onderscheiden, nl. de grote agglomeraties (Antwerpen, Brussel, Gent en Luik), de stedelijke, industriële en landelijke gemeenten. Hieruit blijkt dat het grootste deel van het inleggerstegoed (nl. in 1952 43,6 pCt) voor rekening van de landelijke gemeenten komt, daarna volgen de grote agglomeraties met 25,5 pCt terwijl de betreffende percentages voor de industriële en de stedelijke gebieden resp. 19,3 en 11,6 pCt bedroegen.

Door al deze verschillende statistische gegevens wordt in het verslag van de Belgische Spaar- en Lijfrentekas een levendig beeld geschetst van de ontwikkeling van het sparen in dat land en het is stellig mede dank zij de grote activiteit, welke de Spaarkas ontwikkelt ter bevordering van het sparen, dat de bereikte resultaten in de laatste jaren zo gunstig zijn geweest.

Amersfoort.

Drs H. te VELDE.

INGEZONDEN STUK

De oplossing van het effectenrechtsherstelprobleem

Mr J. G. N. de Hoop Scheffer te Amsterdam schrijft ons:

In „E.-S.B.” nos 1888 en 1889 zijn twee artikelen verschenen van de hand van Prof. Mr A. van Oven onder de titel „De oplossing van het effectenrechtsherstelprobleem”, achtereenvolgens behandelende de hoofdstukken „Achtergrond en voorspel” en „Het aanbod van het Waarborgfonds”.

In de voorlaatste alinea van het eerste hoofdstuk laakt de schrijver de actie van „de beurs” naar aanleiding van de uitspraak dd. 19 Mei 1952 van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak. De desbetreffende passage luidt als volgt:

„Wij zijn al weer enige jaren verder, als de herstelrechtspraak met betrekking tot een uitermate principiële en elementaire controverse — de kwestie van de „gehoudenheid” van art. 53 lid 5 Besluit herstel rechtsverkeer — stelling neemt ten nadele van „de beurs” (vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak, dd. 19 Mei 1952). De gebeurtenissen, die daarop volgden, vormen m.i. de zwaarste bladzijde van de geschiedenis van het effectenrechtsherstel. De beurs toonde zich geen „good loser” en besloot te gaan „staken”. Een geste, de oude en roemruchte Amsterdamse effectenbeurs m.i. onwaardig. En voorts vooral ook betreurenswaardig, als men bedenkt, dat de beursleden tijdens de bezetting, toen waarden van hoger orde op het spel stonden, voor de aan een zodanig besluit inherente risico's waren teruggeschrikt. Het kennelijke doel der staking bestond in het uitoefenen van pressie op de Regering, teneinde te bereiken, dat aan de voor de beurs zo onheilspellende ontwikkeling van het rechtsherstel een halt zou worden toegeeroepen. En in dat opzicht is dit weinig elegante strijdmiddel inderdaad doeltreffend gebleken. De Regering heeft blijkbaar geen mogelijkheid gezien — naar ik aanneem uit hoofde van economische overwegingen — aan deze pressie weerstand te bieden. Zij heeft — teneinde een beëindiging der staking te bewerkstelligen — een voor de beurs meer bevredigende oplossing van het rechtsherstelprobleem in het vooruitzicht gesteld”.

Tegenover dit betoog moge het volgende worden opgemerkt.

Vooropgesteld dient te worden, dat de effectenbeurs een voor het economisch leven in ons land onmisbaar instituut is. Een logisch gevolg hiervan is, dat de beurs bij het bepalen van haar standpunt tegenover bepaalde vraagstukken overwegingen van economische aard laat gelden. Het is dan ook niet juist de beurs en haar houding tijdens de bezetting en daarna onderwerp te maken van een juridisch dispuut zonder daarbij economische motieven in het geding te brengen. Het zijn economische overwegingen geweest, welke een hervatting van de beurshandel na de Meidagen van 1940 wenselijk deden zijn; het zijn economische overwegingen geweest, welke het in Mei 1946 noodzakelijk maakten tot een herstel van de handel ter beurze te geraken, voordat de rechtsherstelvraagstukken afgewikkeld konden zijn; het zijn economische overwegingen geweest, welke tot een wijziging van het Besluit herstel rechtsverkeer in November 1945 hebben geleid.

Als basis, waarop de handel in Mei 1946 werd hervat, werd overeengekomen, dat degenen, die tijdens de bezettingsjaren bij de verwerving van effecten gebruik hadden gemaakt van de „normale kanalen”, rechtsbescherming zouden genieten. Rechtsbescherming niet slechts voor de tegenwoordige bezitters, maar ook voor degenen, die hun bemiddeling bij de verwerving van dit bezit hadden verleend. Het behoeft geen betoog, dat de beurs nimmer tot een hervatting van de handel zou zijn overgegaan, zolang daaraan ook maar in enige mate twijfel zou hebben bestaan.

Toen volgden jaren van herstelrechtspraak, welke geleidelijk — om woorden van schrijver te gebruiken — een onheilspellende ontwikkeling voor de beurs ging vertonen. Bij herhaling werd van de zijde van de beurs te bevoegdger plaatse tegen de ernstige gevolgen van deze ontwikkeling gewaarschuwd. Met nadruk werd er op gewezen, dat een stagnatie van de handel onvermijdelijk zou zijn, indien de rechtspraak de principes, waarop de

hervatting van de beurshandel was gebaseerd, zou blijven miskennen.

Het regelmatig verder functioneren van het beursapparaat was niet langer mogelijk, toen de Afdeling Rechtspraak haar hierboven vermelde uitspraak had gedaan. Het verwijt van schrijver, dat de beurs zich geen „good loser” toonde, is even ongegrond als onjuist, daar in het stadium, waarin men zich toen bevond, zeker geen sprake was van een „spel” met „good and bad losers”, maar van een bittere economische werkelijkheid. Men zou kunnen zeggen, dat de belangrijkste grondslagen, waarop de beurshandel berust, „op het spel” stonden. Het was de plicht van het beursbestuur voor de handhaving dezer grondslagen te waken.

Het zijn weer argumenten van economische aard geweest, welke de beurs hebben gebracht tot het ook voor haar zeer ongewone en ernstige besluit om, zolang niet kwam vast te staan, dat de basis waarop de handel in Mei 1946 was hervat, onverminderd gehandhaafd erkend werd, de handel ter beurze op te schorten. Schrijver noemt dit een besluit tot „staking” en spreekt in dit verband van een „weinig elegant strijdmiddel”. Niettemin moet schrijver erkennen, dat dit strijdmiddel doeltreffend is gebleken. Waarom was het betreffende besluit van de beurs doeltreffend? Omdat ook de Regering — wat schrijver slechts aanneemt, maar wat wel vaststaat — economische overwegingen heeft laten praevaleren en de juridische regelingen daaraan heeft weten aan te passen. Evenals de Regering te Londen, die het Besluit herstel rechtsverkeer (Staatsblad E 100) afkondigde, en de Regering, die in November 1945 besloot dit Besluit te wijzigen (Staatsblad F 272), zag ook de Regering in Mei 1952 in, dat een ontwijking van het beursapparaat een zeer nadelige invloed heeft op de economische toestand van ons land. Dat overigens niet alleen de beurs maar ook de Regering van oordeel was, dat de betreffende rechterlijke uitspraak een aantasting betekende van de grondslag, waarop de handel in Mei 1946 was hervat, blijkt wel zeer duidelijk uit het feit, dat de Regering in de brief dd. 26 Mei 1952 van de Minister van Financiën aan het Bestuur van de Vereniging voor den Effectenhandel o.a. verklaarde het voornemen te hebben opgevat „op korte termijn wetgevende maatregelen te zullen bevorderen, welke de bedoeling van de wetgever van Staatsblad F 272 duidelijker tot uitdrukking zullen brengen”. Het zijn deze bedoelingen geweest, welke naar de overtuiging van Regering en beurs in November 1945 in de nieuwe redactie van het Besluit herstel rechtsverkeer (Staatsblad F 272) werden neergelegd. Toen de herstelrechter dit Besluit op een totaal afwijkende wijze bleek te interpreteren en hierdoor aan de beurshandel zijn basis ontnam, kon de beurs, die kort tevoren nogmaals haar waarschuwend stem had laten horen, geen ander dan het door haar genomen besluit nemen.

Gelet op het voorafgaande zou de hierboven geciteerde passage van schrijver aldus kunnen worden getransformeerd¹⁾:

„Wij zijn al weer enige jaren verder, als de herstelrechter met betrekking tot een uitermate principiële en elementaire controverse — de kwestie van de „gehoudenheid” van art. 53 lid 5 Besluit herstel rechtsverkeer — stelling neemt ten nadele van de „beurs” (vonnis van de Raad voor het Rechtsherstel, Afdeling Rechtspraak dd. 19 Mei 1952). De beurs bestoot hierop de handel op te schorten, aangezien deze uitspraak een aantasting betekende van de basis, waarop de beurshandel in Mei 1946 was hervat. De oude en roemruchte Amsterdamse effectenbeurs schroomde niet in uiterste noodzaak in te grijpen, waar de aan haar toevertrouwde economische belangen gevaar liepen. De onheilspellende ontwikkeling van het rechtsherstel had een punt bereikt, waarvoor van de zijde van de beurs reeds bij herhaling was gewaarschuwd, nl. een stagnatie en desorganisatie van de beurshandel. Het besluit van de beurs is doeltreffend gebleken. Ook de Regering heeft economische overwegingen doen gelden en heeft, met de beurs van mening zijnde dat de rechterlijke uitspraak de grondslagen miskende, waarop de handel in Mei 1946 was hervat,

verklaard, dat zij het voornemen had opgevat op korte termijn wetgevende maatregelen te bevorderen, welke de bedoeling van de wetgever van Staatsblad F 272 duidelijker tot uitdrukking zouden brengen”.

Ten besluite zij nog opgemerkt, dat schrijvers conclusie, volgens welke de gekozen oplossing voor het effectenrechtsherstelprobleem altijd nog aanzienlijk beter is dan géén oplossing, toch wel het minst positieve is, dat van de tot stand gekomen regeling kan worden gezegd.

Naschrift.

In het algemeen heeft nakaarten niet veel nut. Nu echter de inzender de korte opmerkingen, door mij aan de „beursstaking” gewijd, bestrijdt, zie ik mij genoodzaakt ter adstructie van deze opmerkingen enigszins dieper op de bedoelde aangelegenheid in te gaan.

Het komt mij voor, dat de inzender in zijn ijver om de houding van „de beurs” te verdedigen een paar kleinigheden uit het oog heeft verloren. En wel in de eerste plaats de omstandigheid, dat wij „leven in een rechtsstaat”. Het moge langzamerhand een min of meer afgezaagde — wellicht zelfs zo nu en dan misbruikte — slogan schijnen, het is desondanks — gelukkig — de waarheid. Een waarheid, die berust op de gedachte, dat het recht zijn loop moet hebben. En onder „recht” is in dit verband te verstaan de in onze samenleving geldende gedragsregels, zoals die (grotendeels) door de bevoegde wetgever (i.c. de „noodwetgever”) in wettelijke bepalingen zijn vastgelegd, en door de bevoegde rechter (i.c. de Raad voor het Rechtsherstel, afdeling Rechtspraak) worden toegepast. Aan het resultaat van deze gang van zaken kan en mag niemand iets veranderen, ook niet — men denke aan Montesquieu's beginsel van de splitsing der staatsmachten — het met de bestuurstaak belaste gemeenschapsorgaan, de Regering. Het vasthouden aan deze gedachte is, als het moet, wel enige materiële offers waard. Immers, waartoe het leidt, als men haar loslaat, hebben wij gezien bij onze Oostelijke naburen. Wij zijn nog steeds in de gelegenheid het te zien, wanneer wij — voor zover de toestand aldaar de mogelijkheid daartoe openlaat — nog verder Oostwaarts kijken. Wij hebben hier dan ook te doen met een voor het bestaan van onze rechtsorde elementair beginsel. De onjuistheid der door de inzender gemaakte opmerkingen vloeit er, zoals zal blijken, automatisch uit voort.

Het betoog van de inzender bestaat hoofdzakelijk uit een beroep op „economische overwegingen” of „economische argumenten”, welke aan het besluit tot stopzetting van de beurshandel (in de wandeling gewoonlijk aangeduid als de „beursstaking”) ten grondslag gelegd zouden hebben. Voorts stelt hij, dat „als basis, waarop de handel in Mei 1946 werd hervat, werd overeengekomen, dat degenen, die tijdens de bezettingsjaren bij de verwerving van effecten gebruik hadden gemaakt van de „normale kanalen”, rechtsbescherming zouden genieten”. Kennelijk doelt de inzender hier op het overleg, dat heeft plaats gevonden tussen vertegenwoordigers van de Regering en van de Afdeling Effectenregistratie van de Raad voor het Rechtsherstel (een tot de „uitvoerende macht” behorend publiekrechtelijk orgaan) enerzijds en van de Vereniging voor den Effectenhandel anderzijds, welk overleg aan het weder-openstellen van de beurshandel is voorafgegaan. Hij schijnt te menen, dat als resultaat van dit overleg van regeringszijde een bepaalde rechtsbescherming zou zijn toegezegd aan bezitters van ter beurze verkregen effecten, welke los zou staan van de vraag, in hoeverre in de betrokken wettelijke bepalingen (K.B. No F 272), zoals toegepast door de bevoegde rechterlijke instantie, een rechtsbescherming zou zijn vastgelegd. Dit kan niet juist

¹⁾ Enige ook door schrijver gebezigde woorden zijn cursief gedrukt.

zijn. Het is immers ondenkbaar, dat de Regering — met miskennen van het in de vorige alinea bedoelde beginsel — op de beslissing van de bevoegde rechter zou zijn vooruit gelopen. Bedoeld kan dan ook slechts geweest zijn de *in genoemd Besluit vervatte* rechtsbescherming, zoals deze door de bevoegde rechter zou worden geïnterpreteerd. Maar dan kan men ook nooit op de omstandigheid, dat die rechtsbescherming minder ver blijkt te gaan dan men aan beurszijde had verwacht of gehoopt, de stelling grondvesten, dat door de ontwikkeling van de herstelrechtspraak de basis, waarop de hervatting van de beurshandel berustte, zou zijn aangetast.

Maar — aldus vervolgt de inzender — het was niet slechts de beurs, die er zo over dacht. Ook de Regering zou economische overwegingen hebben laten praevaleren. En voorts zou ook de Regering van oordeel geweest zijn, dat het rechterlijk vonnis, hetwelk aanleiding was tot de beurstaking, de grondslagen, waarop in 1946 de handel was hervat, zou hebben miskend. Welnu, zelfs al zou dat inderdaad de mening van de Regering geweest zijn, wat dan nog? Gaat het om vragen van rechtsbedeling, dan is het niet de Regering, die het laatste woord heeft. Het blijkt uit hetgeen hiervóór werd uiteengezet: ook de Regering vermag de loop van het recht niet te wijzigen. Voor de onderhavige aangelegenheid is de opinie van de Regering op zichzelf dus volkomen irrelevant. Hetgeen overigens door de feitelijke gang van zaken wordt bevestigd: de Regering deelt mede, een wetswijziging te zullen bevorderen, doch in feite is zelfs van een poging tot zodanige bevordering niet gebleken. En geen wonder: zulk een poging zou niet veel kans van slagen gehad hebben. Ik moge in dit verband verwijzen naar hetgeen ik in mijn door de inzender bestreden artikel te dien aanzien heb opgemerkt ¹⁾.

Men leide uit het voorgaande overigens niet af, dat ik — evenals de inzender — zou menen, dat de opvatting van de Regering omtrent deze aangelegenheid inderdaad met die van de beurs parallel zou hebben gelopen. M.i. is dat geenszins gebleken, is het met name ook niet af te leiden uit de door inzender geciteerde brief van de Minister van Financiën, inhoudende dat op korte termijn wetswijziging ter verduidelijking van K.B. No F 272 zou worden bevorderd. Het is nl. zeer wel mogelijk, dat de houding van de Regering op een geheel andere wijze moet worden verklaard, nl. als een zwichten voor door middel van de beurstaking jegens haar uitgeoefende dwang: zij achtte het niet functionneren van de kapitaalmarkt nadelig voor de economische situatie in ons land, en wilde trachten daaraan — hoe dan ook — op korte termijn een einde te maken.

Dat brengt mij tot de overwegingen en argumenten van „economische” aard, die voor de inzender zulk een belangrijke rol spelen. Hij zet niet uiteen, welke overwegingen of argumenten hij hiermee precies op het oog heeft. Uit de strekking van zijn betoog schijnt echter af te leiden, dat hij denkt aan het materiële belang van de Nederlandse volksgemeenschap als geheel. Ik zal de laatste zijn om het belang van een goed geoutilleerd beursapparaat voor ons economisch leven te ontkennen. Het feit, dat degenen, die dat apparaat vormen, zich bewust zijn, dat zij niet slechts hun eigen belang moeten behartigen, doch tevens de taak hebben het algemeen belang te dienen, stemt op zichzelf tot vreugde. Doch dit besef mag er geenszins toe leiden, dat men, bedoeld gemeenschapsbelang bedreigd achtende, gaat proberen de loop van het recht te veranderen. En zeker niet, dat men een

zodanige poging kracht gaat bijzetten door misbruik te maken van de monopoliepositie, welke het bedoelde apparaat aan de betrokken groep verschaft. Een juist besef van haar taak ter behartiging van het gemeenschapsbelang had haar juist van zulk een poging moeten weerhouden.

Overigens, wat vreesde men ter beurse eigenlijk als gevolg van de ontwikkeling der herstelrechtspraak? Het blijkt uit hetgeen de inzender betoogt: „stagnatie” of zelfs „desorganisatie” van de handel, „ontwrichting” van het beursapparaat. Doch zou het inderdaad zo'n vaart gelopen zijn? Ik meen het te moeten betwijfelen. Ongetwijfeld zouden zich met betrekking tot een aantal beursfirma's, die ook van een financieel oogpunt uit weinig ruggegraat bezitten, déconfitures hebben voorgedaan. Doch dat wil geenszins zeggen, dat de noodlottige gevolgen, als door de inzender geschetst, zouden zijn ingetreden. Ongetwijfeld zou de plaats van hen, die uitvielen, weer spoedig door anderen zijn ingenomen. Het gevaar, hetwelk het door het beursapparaat vertegenwoordigde algemeen belang door deze gang van zaken zou hebben bedreigd, was m.i. grotendeels denkbeeldig.

Heel merkwaardig is ten slotte, dat men ter beurse gemeend heeft, dit (vermeende) gevaar van stagnatie van de handel te moeten bestrijden door . . . de handel geheel en al stop te zetten. En aldus deed men willens en wetens het voor het landsbelang zo nadelige gevolg, welks intreden men als uiterste stadium der ontwikkeling vreesde, zonder meer intreden. Een zodanig optreden is m.i. dan toch weinig consequent. En voorts — hetgeen ernstiger is — kan het niet anders dan voedsel geven aan de gedachte, dat de behartiging van dat aan de beursleden toevertrouwde algemeen belang vooralsnog bij hen (voor zover mede voor de staking verantwoordelijk) niet in goede handen berust.

De conclusie is, dat ik meen te moeten persisteren bij de uitlatingen, constatering en kwalificaties, vervat in de door inzender bestreden passage van mijn artikel. De door inzender beproefde transformering van deze passage blijve geheel voor zijn rekening.

Groningen.

A. VAN OVEN.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

De betekenis van de termijnhandel in granen ¹⁾

De Rotterdamsche Vereeniging voor den Termijnhandel in Granen werd 6 Maart 1912 opgericht. Op 9 Juli d.a.v. werd de gelegenheid tot het doen van termijnzaken voor de leden opengesteld; voorlopig alleen voor maïs. Na een hoopvol begin moest de termijnmarkt ten gevolge van het uitbreken van de eerste wereldoorlog worden gesloten. Nadat de termijnmarkt na de oorlog heropend werd, kwamen de zaken reeds spoedig tot grotere ontwikkeling. Het aantal contracten nam telkenjare toe; de termijnmarkt was, toen zij in 1939 wederom gesloten moest worden, een zeer belangrijk instituut geworden.

In het jaar 1912, over een tijdperk van ongeveer zes maanden, werden 1.716 maïscontracten van 50 ton geregistreerd; omgerekend op jaarbasis ongeveer 172.000 ton. In 1937, het laatste normale jaar voor de oorlog, bedroeg het aantal maïscontracten 18.997, het aantal tonnen 949.850. In 1937 werden 11.584 tarwecontracten van 100 ton geregistreerd.

De ervaring heeft geleerd, dat de aanwezigheid van de termijnmarkt van groot nut voor de graanhandel is ge-

¹⁾ Het onderstaande bevat de inleidende toespraak, gehouden door de Voorzitter van de Rotterdamsche Vereeniging voor den Termijnhandel in Granen, ter gelegenheid van de heropening van de termijnmarkt in maïs te Rotterdam. Red.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 5 Augustus 1953, blz. 606, 2e kolom, 1e alinea, slot.

weest; de graanhandel heeft zijn positie, zowel in omvang als in financiële kracht, in grote mate versterkt. Voorts kan worden geconstateerd, dat de termijnmarkt al groeiende, grotere hoeveelheden graan naar Nederland trok, hetgeen aan scheepvaart, opslag, expeditie, verzekering, enz. ten goede kwam.

De termijnmarkt in Chicago is, voor zover mij bekend, de oudste ter wereld. Reeds meer dan 100 jaar geleden werd de tarwe uit de omgeving van Chicago op vastgestelde tijden door de binnenlandse handelaren naar de grote stad aangevoerd en aldaar verkocht. Terwijl men elkaar beter leerde kennen en vertrouwen, kwam al spoedig van kopers zijde de wens naar voren, ook tarwe voor levering op een latere termijn te kopen, tegen tevoren afgesproken prijzen, teneinde de grondstoffenvoorziening voor hun bedrijven voor enige tijd te verzekeren. De kopers hadden dan geen extra opslagruimte nodig, terwijl de betaling eerst later bij de ontvangst geschiedde. Dit soort zaken breidde zich uit. Zij werden op de beurs geregistreerd, hetgeen tot het ontstaan van de termijnmarkt in Chicago leidde.

In de loop der jaren is het karakter van de graantermijnmarkten geheel veranderd en verschillende belangen konden worden gediend. Tegenwoordig is de belangrijkste functie van de termijnmarkt, het bieden van de gelegenheid tot het zgn. „hedgen”. Iedereen, die betrokken is bij het produceren, verhandelen, be- of verwerken van landbouwproducten, komt in aanraking met het probleem van het risico van prijsschommelingen. Dit fluctueren, onvermijdelijk verbonden aan vraag en aanbod, is één van de grootste risico's. Men zal er daarom steeds naar streven dit risico tot een minimum te beperken, of, indien mogelijk, het geheel te omzeilen.

Teneinde verliezen bij dalende prijzen te voorkomen, is men gaarne bereid van speculatieve winsten bij stijgende prijzen afstand te doen. Men is tevreden met een te verwachten normale handels- of fabrieksmarge, als beloning voor verleende diensten. Men kan zich tegen verlies, ten gevolge van prijsfluctuaties, beschermen door gebruik te maken van de termijnmarkt. Deze handeling wordt „hedgen” genoemd.

Een eigenaar van landbouwproducten, die deze, of datgene wat ervan gefabriceerd wordt, niet direct kan doorverkopen en die niets doet om zijn risico van prijsdaling te ontgaan, zou men een speculant kunnen noemen. Hij, die zich tegen dit risico dekt, door tegen zijn bezit te „hedgen”, zoals men zich tegenwoordig tegen bijna alles kan verzekeren, is zeker geen speculant. Bij de beoordeling, of er van speculatie sprake is, moet uiteraard in aanmerking worden genomen, dat het tot het terrein van een koopman behoort, dat er nu en dan een kans met het prijsverloop wordt genomen. Dit gebeurt dan vrijwillig en in die mate, dat het te allen tijde financieel verantwoord is.

Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken. Op de lange weg van producent naar consument wordt het grootste gedeelte van het graanoverschot in de Verenigde Staten van Amerika door de verbouwers aan de „country elevators” verkocht en door deze opgeslagen. Dit zijn de in het binnenland gelegen graansilo's. Deze silomaatschappijen beginnen op het moment van het kopen marktrisico te lopen. Zij proberen daarom het gekochte graan zo spoedig mogelijk weer te verkopen, voor latere levering in de afscheephavens. Door verschillende omstandigheden gelukt dit veelal niet. De silomaatschappij zal het nog onverkochte graan naar de zeehavens verschepen, dit graan in de termijnmarkt „hedgen”, om zich

voor eventuele catastrophale verliezen te behoeden. Op een later tijdstip wordt het aan de kust opgeslagen graan aan de exporteur verkocht. De verzekering tegen het risico van de dalende prijs is dan niet meer nodig. De „hedge” wordt dan in de termijnmarkt ongedaan gemaakt.

Doordat de exporteur in Amerika in staat is in zijn land te „hedgen” kan hij, op een voor hen gunstig moment, maïs, gerst of tarwe inkopen en het zeevervoer regelen. Hij zal intussen proberen het graan in het buitenland te verkopen en kan dit voortzetten gedurende het vervoer over zee of na aankomst op de plaats van bestemming. Immers, omdat hij vanaf het moment van het kopen tot verkopen van het graan in de termijnmarkt een tegenpositie heeft ingenomen, behoeven marktfluctuaties hem geen zorgen op te leveren.

De hierboven genoemde exporteur zal, door bemiddeling van een agent, het graan bijv. aan een Nederlands handelaar verkopen, voor wie het aanhouden van een zekere goederenvoorraad noodzakelijk is. Indien deze de totale hoeveelheid van zijn onverkochte partijen te hoog vindt, in verband met een dalende markt en het zich afzijdig houden van kopers, kan hij een tegenpositie innemen in de termijnmarkt en zich zodoende vrijwaren voor eventuele zware verliezen.

Het graan kan ook door de agent direct aan een fabrikant worden verkocht. Deze moet voor zijn bedrijf zekere voorraden grondstoffen aanhouden en voor een regelmatige aanvoer zorgdragen, m.a.w. hij moet een pluspositie in de markt innemen. Hiertegenover staat de verkoop van de gefabriceerde producten, welke echter door een flauwe markt kan stagneren. De fabrikant zal dan dekking kunnen vinden tegen verlies op zijn voorraad grondstoffen, door het innemen van een tegenpositie in de termijnmarkt, dus door te „hedgen”.

Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat, behalve bovengenoemde belanghebbenden, die een nuttig profijt van de termijnmarkt maken als onderdeel van hun zaken of bedrijven, het ook voorkomt, dat koop- of verkoopcontracten worden afgesloten zonder zakelijke achtergrond, dus alleen met speculatieve doeleinden. Buitenstaanders, die niet van de betekenis van de termijnhandel op de hoogte zijn, doch naar aanleiding van dit laatste soort zaken alle termijnmarkten veroordelen, hebben ongelijk.

Uit hetgeen ik zeer in het kort naar voren heb gebracht, blijkt, dat een termijnmarkt alleen in een sfeer van ruimeheid en vrijheid kan werken; daar waar obstakels zijn, kan geen termijnhandel bloeien. Het feit, dat dit ook het inzicht is van onze regeringsautoriteiten en dat deze autoriteiten op basis van dit inzicht hun volle medewerking en steun hebben verleend aan de heropening van de termijnmarkt in maïs, is dus het bewijs, dat de vrijheid in de graanhandel een grote schrede voorwaarts heeft gemaakt; dat deze vrijheid voor alle artikelen en in alle opzichten zal terugkeren is, gezien dit feit, onze verwachting.

Ik moge besluiten met die woorden van de eerste voorzitter van de Rotterdamsche Vereeniging voor den Termijnhandel in Granen bij de opening van de termijnmarkt in 1912, waarin de Vereeniging als het ware de rechtvaardiging van haar bestaan vindt neergelegd, woorde-lijk weer te geven. Zij luiden:

„Van een algemeen maatschappelijk standpunt is een Termijnmarkt als aanvulling van de verkeersverbeteringen, in hooge mate bevorderlijk aan het behoorlijk verdeelen van de producten en het nivelleren hunner prijzen ten opzichte van tijd en plaats. Zij verruimt de markt en verschaft de gelegenheid om het risico van prijsverandering over een groot aantal personen te verdeelen.

Deze verruiming van de markt belooft aan de plaatsen, waar termijnhandel gedreven wordt, grooter aanvoeren en talrijker kooporders, dus eene verlevendiging van het verkeer".

De juistheid hiervan heeft de Vereeniging doen besluiten tot heropening van de termijnmarkt over te gaan.

Ik hoop en verwacht, dat de praktijk, gelijk zij dit reeds in het verleden heeft gedaan, de juistheid wederom zal bevestigen.

Rotterdam.

W. VERBEEK.

BOEKBESPREKING

Mikhail V. Condoide, The Soviet financial system: its development and relations with the Western world.

The Bureau of Business Research, College of Commerce and Administration, The Ohio State University, Columbus Ohio, 1951.

In dit boek van 230 bladzijden tracht de auteur een indruk te geven van het monetair bestel in de Sowjet Unie. Op zichzelf is dit een lofwaardig streven, aangezien in de Westerse wereld over het algemeen, zowel wegens onbekendheid met de Russische taal, als wegens het schaars aanwezig zijn van publicaties van Russische auteurs in de gangbare moderne talen, de kennis omtrent de feitelijke toestanden in de Sowjet Unie niet zeer verbreid is. De schrijver citeert veel publicaties in het Russisch, zodat ik gaarne aanneem, dat het beschikbare materiaal goed is gebruikt.

Na een eerste inleidend hoofdstuk, waarin iets wordt medegedeeld omtrent de structuur der Russische — centraal geleide — volkshuishouding, wordt vervolgens het bank- en credietstelsel van de Sowjet Unie behandeld. De voornaamste instelling is de Russische Staatsbank, de Gosbank, die een net van bijkantoren over de gehele Sowjet Unie onderhoudt. Zij is niet alleen bankier van de Staat, maar ook verplichte giro-instelling voor alle bedrijven en organisaties, terwijl zij voorts chartaal geld in omloop brengt voor het betalen van lonen en salarissen. Deze Gosbank is de enige instelling, die credieten op korte termijn mag verstrekken, en wel aan de bedrijven, die optreden als kopers van goederen. Door dit monopolie van de verstrekking van korte credieten, waarvan omvang en looptijd moeten overeenstemmen met de tevoren opgestelde plannen, kan een contrôle worden uitgeoefend op de realisering van de gestelde doeleinden voor de productie.

Hoewel het de bedoeling is, dat de Gosbank door middel van haar credietplannen en haar plannen tot uitgifte van chartaal geld er voor moet zorgen, dat geldstroom en goederenstroom voortdurend in evenwicht verkeren, is haar dit in het verleden evenmin gelukt, als het bereiken van een dergelijke evenwichtigheid in de „kapitalistische” landen zonder vergaande overheidsbemoeying werkelijkheid is geworden. De auteur vermeldt hiervoor enkele redenen, zoals excessieve credietverlening aan de Russische Staat en de onmogelijkheid, om tot aflossing van verstrekte credieten bij falen van de productieplannen te dwingen. Deze omstandigheden schijnen in het verleden regelmatig te zijn voorgekomen, waardoor enerzijds voortdurend „full employment” kon worden gehandhaafd, maar anderzijds door de hiervan uitgaande opwaartse druk op het prijsniveau voortdurend prijsstijgingen moesten worden toegelaten, en enige malen een geldhervorming nodig was om de bij het — beheerste — prijsniveau ontstane zwevende koopkracht af te romen en hier en daar prijsverlagingen mogelijk te maken.

Voor de credietverlening op lange termijn is een aantal speciale bankinstellingen gecreëerd, die hun middelen verkrijgen van de Overheid, van de bedrijven uit hoofde van reserveringen en afschrijvingen, en uit vrije besparingen.

Vervolgens wordt het Sowjet-geld behandeld, waarbij de auteur van oordeel is, dat het geld daar dezelfde functies vervult als in een vrije verkeershuishouding, zij het ook, dat de ruilmiddelfunctie slechts beperkt kan worden uitgeoefend, daar dikwijls toewijzingen nodig zijn voor het verkrijgen van de gewenste artikelen. Een interessante vraag, die door de schrijver niet wordt behandeld, is, in hoeverre men inderdaad de roebel als rekeneenheid gebruikt bij het besteden van het inkomen voor consumptiegoederen, waarvan de verkrijging wel vrij is doch de prijzen beheerst zijn.

Uitvoerig wordt ingegaan op de overheidshuishouding, waarbij wordt opgemerkt, dat de helft tot tweederde van de overheidsinkomsten uit een omzetbelasting wordt verkregen, terwijl ten slotte het gebonden betalingsverkeer met het buitenland en de buitenlandse economische politiek tussen 1941 en 1950 worden beschreven.

Het boek is voornamelijk beschrijvend van aard, en bevat veel statistisch materiaal, dat dikwijls echter niet zeer recent is. Ik heb de indruk, dat een goed beeld wordt gegeven van de feitelijke werkzaamheden van de instellingen, welke op monetair gebied in de Sowjet Unie werkzaam zijn. Voor een eerste oriëntering is het boek dan ook stellig bruikbaar. Een systematische analyse van de betekenis van het gebruikte monetaire systeem voor het verloop van het economisch proces in de Russische volkshuishouding wordt in dit boek echter niet geboden.

Amsterdam.

F. DE ROOS.

AANTEKENING

De investeringen in de Nederlandse industrie

Men schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 2 September jl. zijn enkele passages opgenomen van de redevoering, die de Directeur van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs N.V., Mr J. Milius, hield ter gelegenheid van de opening van de 61ste Jaarbeurs. In de vermelde passages roert hij het vraagstuk van de investeringsbedrijvigheid in de Nederlandse industrie aan.

Het geluid dat Mr Milius hierover laat horen, is verrassend. Algemeen bestaat immers de overtuiging, dat het met de investeringsbereidheid in de nijverheid sinds 1951 bergaf ging. Zowel in de „Vierde Nota inzake de Industrialisatie”, die de Minister van Economische Zaken aan de Staten-Generaal overlegde, als in het Centraal Economisch Plan 1953 kwam dit tot uiting. In beide publicaties ligt het voor 1953 geraamde investeringsbedrag ruimschoots — in de orde van grootte van 10 à 20 pCt — beneden het in 1951 bereikte niveau. Mr Milius is echter van mening, dat het niveau in 1953 hoger zal zijn dan in 1951. Hij noemt voor de industrie, met uitzondering van de openbare nutsbedrijven, mijnbouw en bouwnijverheid, een stijging van 7 pCt.

De vraag rijst, wie hier gelijk heeft. Wordt in bovengenoemde publicaties de ontwikkeling te somber ingezien, is dus ook de noodzaak tot stimulering van de investeringen minder klemmend dan wel wordt gedacht of is de visie van Mr Milius te optimistisch?

Een gelukkige omstandigheid voor hem die zich af-

vraagt, welke de waarschijnlijke ontwikkeling op dit punt is, vormt het feit, dat onlangs de resultaten van de jaarlijkse investeringsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn gepubliceerd¹⁾. Ongeveer 4.000 bedrijven in de industriële sector hebben opgegeven, welke bedragen zij in 1953 denken te investeren. Op grond van deze gegevens heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek geraamd, hoeveel het totaal der industriële investeringen zal bedragen. De voorlopige uitkomsten van dit onderzoek zijn, voor zover zij de bedrijfstakken betreffen, waarvan in de rede van Mr Milius sprake was, samengevat in onderstaande tabel. Ter oriëntatie zijn hierin tevens de in 1951 gerealiseerde bedragen opgenomen.

Bedrijfstak	Realisatie in 1951	Verwachting voor 1953	Indices 1951 = 100	
	in mln gulden		1951	1953
Chemische industrie (incl. aardoliewinning)	186	245	100	132
Textielnijverheid	127	85	100	67
Metaalnijverheid, scheeps-, vliegtuig- en wagenbouw	242	324	100	134
Overige verwerkende industrie	376	263	100	70
Totaal industrie (exclusief openbare nutsbedrijven, mijnbouw en bouwnijverheid) ..	931	917	100	98

Volgens de uitkomsten van de investeringsenquête zal dus voor dat deel van de industrie, waarvoor Mr Milius een stijging van 7 pCt raamde, eerder sprake zijn van een lichte daling van het geïnvesteerde bedrag. Betreft men ook de openbare nutsbedrijven in het beeld, zodat men vrijwel de gehele industrie omvat²⁾, dan is het bedrag voor 1953 enkele procenten hoger dan in 1951.

Voor een juist inzicht in de ontwikkeling van de investeringsactiviteit is het echter noodzakelijk niet zonder meer uit te gaan van de bedragen, die in 1951 werden besteed en deze dan te vergelijken met de bedragen, die in 1953 zouden worden aangewend. De prijzen van de kapitaalgoederen zijn nl. intussen nog belangrijk gestegen. Voor gebouwen en industriële apparatuur tezamen wordt deze stijging in de periode 1951-1953 geschat op een percentage in de orde van grootte van ruim 10. Corrigeert men de uitkomsten van de investeringsenquête voor deze factor, dan resulteert dus een daling van omstreeks 10 pCt.

Vindt de raming van Mr Milius dus geen steun in de door het Centraal Bureau voor de Statistiek geregistreerde verwachtingen, evenmin wordt zij bevestigd door andere voorhanden indicaties van de industriële investeringsactiviteit. De gegevens over de bouwactiviteit en de afleveringen van apparatuur ten behoeve van de industrie, die voor het eerste en ten dele ook voor het tweede kwartaal beschikbaar zijn, wijzen eveneens op een daling ten opzichte van 1951. Een aanwijzing, dat gedurende het tweede halfjaar de industriële investeringsactiviteit zich niet zal herstellen vormt het verloop van de door het Ministerie van Wederopbouw geregistreerde goedkeuringen, voor zover zij voor industriële bouwwerken worden verleend. Het desbetreffende bedrag lag voor het eerste halfjaar 1953 ruim 30 pCt beneden het niveau in de overeenkomstige periode van 1951 en ongeveer op het lage peil, dat in de tweede helft van 1952 werd bereikt en gedurende het eerste halfjaar van 1953 zijn invloed deed gelden.

De slotsom, waartoe men op grond van het bovenstaande komt, is wel, dat er voorshands geen reden is in 1953

een herleving van de investeringsactiviteit in de nijverheid te verwachten. Een verschijnsel, dat in een land waar industrialisatie noodzaak is, zorgwekkend is te noemen.

INTERNATIONALE NOTITIES

De T.U.C. over nationalisaties en loonsverhogingen

Reeds geruime tijd vóór de vergadering van het Britse Verbond van Vakverenigingen die begin September werd gehouden, waren er aanwijzingen, dat het bestuur zou trachten een gematigde koers te volgen, wat betreft belangrijke politieke onderwerpen.

Verleden jaar droeg de algemene vergadering onverwacht het bestuur op, voorstellen in te dienen tot verdere nationalisatie en tot democratisering van de reeds genationaliseerde industrieën. Naar aanleiding hiervan werd in Augustus door het bestuur het „Interim Report on Public Ownership” gepubliceerd. Het T.U.C.-bestuur neemt in dit rapport een zeer voorzichtige houding aan ten opzichte van de nationalisatievoorstellen van de Labour Partij. Het rapport bevat een bezadigde samenvatting van de vóór- en nadelen van nationalisatie en een verklaring, dat de nationalisatiepolitiek rekening moet houden met de aloverheersende noodzaak de economische positie van Engeland in de wereld te verbeteren.

De gedetailleerde voorstellen dragen het stempel van grote voorzichtigheid. Het algemeen bestuur neemt t.a.v. de nationalisatie van sommige industrieën — in tegenstelling tot de Labour Partij — een afwijzende houding aan, terwijl het wat andere industrieën betreft een afwachtende houding voorstaat. Slechts de watervoorziening zou direct genationaliseerd moeten worden. „No further nationalisation without further consideration” schijnt het motto van de T.U.C. te zijn. Op de door de T.U.C. voorgestelde manier zouden verdere nationalisatiemaatregelen verschillende jaren worden uitgesteld. In de eerste plaats zou een Labour Partij aan het bewind moeten zijn. In de tweede plaats zouden gedegenationaliseerde industrieën opnieuw moeten worden genationaliseerd. Ten slotte zouden, enquêtecommissies specifieke bedrijven onder de loupe moeten nemen.

Voorts hadden verschillende unieleiders gedurende het afgelopen jaar getoond, dat zij er zich van bewust waren, dat zij de belangen van de arbeiders moeten behartigen ongeacht de politieke kleur der Regering. Men moet dus niet alleen met een Labour Regering samenwerken, doch ook de belangen der arbeiders behartigen in door een Conservatieve Regering ingestelde organisaties. Dit werd o.a. bewezen door de aanvaarding door een vooraanstaand vakbondleider van het onder-voorzitterschap van de IJzer- en Staalraad, welke de Conservatieve Regering voor de gedegenationaliseerde ijzer- en staalindustrie heeft ingesteld. Dit streven heeft vele leden teleurgesteld, want het Britse Verbond van Vakverenigingen is ten slotte de voornaamste pijler van de Labour Partij en samenwerking met een Conservatieve Regering is derhalve voor vele leden niet goed aanvaardbaar.

Ook is er dit jaar de gebruikelijke ronde van looneisen geweest. De meeste moesten aan arbitrage worden onderworpen. De loonaanspraken van de spoorwegarbeiders, de mijnwerkers en de metaalbewerkers, waarmede zeer aanzienlijke bedragen zijn gemoeid, zijn nog niet geregeld.

Na deze summiere schets van de achtergrond, de belangrijkste punten van de vergadering zelf. Zij hechtte haar goedkeuring aan het „Interim Report on Public Ownership” en gaf daardoor haar instemming te kennen

¹⁾ Zie: Statistisch Bulletin, Jaargang 1953, no 59.

²⁾ Over mijnbouw en bouwnijverheid zijn voor 1953 nog geen cijfers bekend.

met de poging van het T.U.C.-bestuur de straffe nationalisatiepolitiek van de Labour Partij enigszins te remmen.

De heer Butler, Kanselier van de Schatkist, heeft in verband met de precaire Engelse situatie, herhaaldelijk op matigheid en beperking in loonaanspraken aangedrongen. Onlangs heeft hij betoogd, dat een verhoging der lonen met 10 pCt, welke niet gepaard gaat met een overeenstemmende grotere productiviteit, de exportprijzen met 4½ pCt zou verhogen. Deze verhoging zou een ongunstige invloed op de exportmogelijkheden hebben. Derhalve zouden alleen een grotere productie en grotere efficiency hogere lonen mogelijk kunnen maken.

Het bestuur van de T.U.C. betoonde zich ook geen voorstander van loonsverhogingen, die hogere prijzen ten gevolge zouden hebben. Na een fel debat met veel oppositie van de linkse fractie, werd een motie inhoudende een actie tot loonsverhoging op nationale basis voor alle industrieën met een grote meerderheid verworpen. Het voorstel, dat ten slotte werd aangenomen, drong er bij het bestuur op aan te bevorderen, dat de Britse Regering de kosten van het levensonderhoud zal verlagen en, ten einde dit te bewerkstelligen, desnoods de voedselsubsidies opnieuw in zal voeren. Met andere woorden: het accent werd gelegd op reële lonen.

Het congres heeft bewezen, dat meestal de gematigdheid van de leiders van de Britse vakbonden uiteindelijk de overwinning behaalt.

London.

F. I. H. VOS.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek zeer ruim, met nominale marktdisconto's van 3/8 resp. 7/16 pCt voor 1-3 maands resp. 4-11 maands schatkistpapier en een callgeldnotering van ½ pCt.

In verband met de omvang der onbelegde middelen — het tegoed van de banken bij de centrale bank bedroeg per 21 September jl. f 268 mln — wordt op de geldmarkt vurig gehoopt, dat het Rijk in de loop van October enig schatkistpapier bij inschrijving te koop zal aanbieden.

De kapitaalmarkt.

Evenzeer als in New York vertoonde het aandelenkoersniveau in Amsterdam de afgelopen week een herstel. Onder invloed van het aflopen van de dividendstop en de op grond daarvan verwachte dividendverhoginkjes konden enkele binnenlandse aandelen enigszins in koers verbeteren. Bij een aantal internationale aandelen goode buitenlands aanbod echter roet in het eten.

Op de obligatiemarkt bleef de stemming vast, ondanks het opduiken van geruchten over het uitgeven van weer een nieuwe staatslening. Voor onderhandse gemeentelijke leningen, waarin een aanmerkelijk deel van de via institutionele beleggers te beleggen nieuwe besparingen een uitweg vindt, blijken nog steeds gemakkelijk geldgevers te vinden te zijn tegen een rente van 3½ pCt, bij een gemiddelde looptijd van ca 20 jaar en plaatsing à pari. Een toegenomen belangstelling valt de laatste tijd te constateren voor Duitse obligaties. De verwezenlijking van de plannen tot hervatting van de dienst op sommige dezer leningen alsmede, in het algemeen, een groeiend vertrouwen in Duitsland als debiteur waren hierbij van betekenis.

	18 Sept. 1953	25 Sept. 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	153.9	154.4
Industrie	214.5	215.4
Scheepvaart	161.3	162.6
Banken	134.6	134.3
Indon. aand.	55.1	55.2
Aandelen.		
A.K.U.	169%	171½
Philips	170	170½
Unilever	190%	193
H.A.L.	131	131%
Amsterd. Rubber	91	92½
H.V.A.	103%	104%
Kon. Petroleum	315%	314%
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	79 ⁹ / ₁₆	79 ⁹ / ₁₆
3-3½ pCt 1947	98	98
3 pCt Invest. cert.	99%	99 ¹³ / ₁₆
3½ pCt 1951	102%	102
3 pCt Dollarlending	96½	95 ¹⁵ / ₁₆
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101 ⁵ / ₁₆	102
3½ pCt Bataafsche Petr.	101%	101½
3½ pCt Philips 1948	101	101 ⁷ / ₁₆
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	98½	98%

J. C. BREZET

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldwaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalingsaccorden	Voorschotten in rekening courant
24 Aug. 1953	2.570.844	1.596.292	1.832	257.408	32.548
31 Aug. 1953	2.603.421	1.557.324	1.918	255.872	32.466
7 Sept. 1953	2.635.555	1.531.611	1.327	279.506	35.346
14 Sept. 1953	2.735.521	1.469.083	1.228	251.283	33.338
21 Sept. 1953	2.741.998	1.490.565	1.245	242.230	32.732
28 Sept. 1953	2.740.724	1.504.792	988	245.392	36.236

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalingsaccorden	Andere saldi van niet-ingezetenen
24 Aug. 1953	3.088.043	2.496.289	717.157	1.192.795	58.840	32.748
31 Aug. 1953	3.176.065	2.406.791	691.355	1.194.697	57.333	32.366
7 Sept. 1953	3.120.358	2.492.289	973.248	1.194.697	57.587	33.270
14 Sept. 1953	3.084.752	2.512.745	918.049	1.194.697	48.312	33.428
21 Sept. 1953	3.070.369	2.539.591	860.609	1.194.697	49.907	31.528
28 Sept. 1953	3.152.319	2.473.930	797.508	1.194.697	59.467	31.490

NATIONALE BANK VAN BELGIË

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudforraad	Tegoed op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	Handelpapier op België en overheidsrekening	Voorschotten op overheidsfondsen
20 Aug. 1953	35.767	1.643	14.407	15.050	672
27 Aug. 1953	35.767	1.971	14.406	15.553	583
3 Sept. 1953	35.879	1.966	14.246	16.828	770
10 Sept. 1953	35.993	1.851	14.408	16.217	665
17 Sept. 1953	36.052	1.617	14.235	15.503	595
24 Sept. 1953	36.050	1.622	14.431	15.201	738

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi					Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	
			gewone rek.	rek. Acc. Econ.	Sam.w.	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere
20 Aug. 1953	285	99.236	6	186	428	1.175	279	1.085	
27 Aug. 1953	273	99.207	3	190	473	1.400	467	1.071	
3 Sept. 1953	259	100.558	2	189	482	1.202	434	1.094	
10 Sept. 1953	254	99.958	0	189	514	1.300	522	1.106	
17 Sept. 1953	278	98.883	7	184	543	1.392	329	1.073	
24 Sept. 1953	273	98.501	5	184	555	1.484	474	1.076	

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN JULI 1953.
(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.)

NAAM	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Looptijd
Juli.					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	18	100	18	3	16 ¹⁾
<i>Particulieren:</i>					
Vereeniging voor Gereformeerd schoolonderwijs te Vlaardingen	125	100	125	4	25 ²⁾
Aandelen.					
N.V. Haarlemsche machinefabriek, voorheen Gebr. Figeë, Haarlem	400	105	420		

¹⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.
²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

EMISSIES IN 1953
(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan converties	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd tegoed	Nieuw geld
Januari	12.005	1.275	13.280	—	21	13.259
Februari	931	2.735	3.666	—	37	3.629
Maart	203.117	—	203.117	—	17	203.100
April	2.467	—	2.467	—	17	2.450
Mei	9.329	500	9.829	—	41	9.788
Juni	821	20.000	20.821	—	46	20.775
Juli	143	420	563	—	18	545

Belg. ec. Drs en Licent.

handels- en consul. wet., Nederlands, volmaakte kennis van Frans, Engels, Duits, langdurig verbleven hebbende in Frankrijk en Duitsland. Tot nu toe wetenschapp. loopbaan (research en journalistiek), uitstekende referenties. Zoekt passende betrekking, ev. in Nederland. Br. onder no. ESB 40-3, Bur. v. d. Bl., Postbus 42, Schiedam.

JONG ACCOUNTANT (N.I.V.A.)

met uitgebreide internationale ervaring op bedrijfseconomisch en organisatorisch terrein, moderne talen uitstekend beheersend,
HEEFT PLM. 2 DAGEN PER WEEK
beschikbaar. Br. onder no. ESB 40-2, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND

Omschrijving		Maandgem. 1951	Maandgem. 1952	Januari 1953	Februari 1953	Maart 1953	April 1953	Mei 1953
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart	¹⁾	168	156	112	128	162	154	166
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.536	1.428	1.031	1.176	1.482	1.415	1.522
Wilde binnenvaart, prestatie	mln t.km	208	195	142	164	209	208	216
Indexcijfer eigen vervoer te water	¹⁾	182	171	127	137	184	195	
Eigen vervoer te water	1.000 t.	1.274	1.200	890	962	1.289	1.367	
Idem, prestatie	mln. t.km,	87	85	68	72	95	98	
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)	¹⁾	80	85	76	69	84	88	90
Binnengekomen schepen (best. Ned.)	Aantal	4.975	5.302	3.790	4.097	5.437	5.924	6.117
Laadvermogen	1.000 t.	2.678	2.881	2.361	2.334	2.859	2.958	3.120
Lading	"	1.209	1.119	981	1.000	1.375	1.366	1.403
waarvan onder Nederlandse vlag	"	821	795	640	719	924	913	973
" Belgische vlag	"	151	110	81	85	152	184	193
Vertrokken schepen (herk. Ned.)	Aantal	4.972	5.288	4.483	3.790	5.173	6.110	6.114
Laadvermogen	1.000 t.	2.697	2.873	2.820	2.078	2.701	3.105	3.139
Lading	"	1.836	2.036	2.115	1.372	1.715	2.113	2.095
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.037	1.198	1.356	848	1.067	1.318	1.250
" Belgische vlag	"	225	220	118	127	205	300	277
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	1.846	2.078	1.877	1.898	2.176	2.143	2.117
Laadvermogen	1.000 t.	1.268	1.352	1.181	1.239	1.399	1.357	1.362
Lading	"	843	861	754	788	893	885	883
waarvan onder Nederlandse vlag	"	242	261	214	249	265	297	288
" Belgische vlag	"	325	327	290	286	312	318	319
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	¹⁾	97	107	116	91	106	109	119
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.654	1.798	1.675	1.447	1.719	1.877	1.942
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	4.278	4.693	4.965	4.055	4.783	4.821	5.142
Idem, alleen geladen schepen	"	3.895	4.271	4.470	3.666	4.237	4.389	4.735
waarvan in lijnvaart	"	2.012	2.219	2.373	2.202	2.384	2.524	2.558
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.659	1.801	1.835	1.442	1.702	1.807	1.959
Bruto-inhoud	1.000 R.T.	4.298	4.721	5.257	4.026	4.556	4.831	5.351
Idem, alleen geladen schepen	"	2.675	2.991	3.564	2.816	3.209	3.296	3.563
waarvan in lijnvaart	"	1.954	2.185	2.568	2.133	2.214	2.478	2.792
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.617	1.616	1.488	1.658	1.428	1.281	1.380
" bij doorvoer	"	1.237	1.469	1.545	1.164	1.123	1.223	1.132
Geladen ²⁾ bij uitvoer	"	576	652	913	481	695	763	511
" bij doorvoer	"	573	528	709	540	489	608	430
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen	¹⁾	155	152	152	145	170	154	150
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.881	1.844	1.842	1.767	2.063	1.875	1.817
waarvan grensoverschrijdend	"	537	525	511	477	601	596	575
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	524	533	499	419	507	529	562
Tonkilometers Ned. Spoorwegen	"	271	256	270	242	294	260	247
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	31,6	30,7	31,8	28,1	29,6	29,3	29,4
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	19,3	19,1	21,6	18,8	19,0	17,8	18,9
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	15,5	15,4	17,6	15,7	15,0	16,3	15,9
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	¹⁾	205	217	195	220	227	235	247
Slachtoffers verkeersongevallen								
Overleden	Aantal	95	87	55	84	87	93	138
Ernstig gewond	"	1.042	1.017	696	788	992	1.143	1.348
Licht gewond	"	805	969	616	630	806	1.093	1.334
Idem, indexcijfers								
Doden	¹⁾	146	134	85	129	134	143	212
Gewonden	¹⁾	144	154	102	110	140	174	209
Luchtvaart (K.L.M.) ³⁾								
Tonkm (vracht, post en extra bagage)	1.000	3.239	3.685	3.663	3.517	3.904	3.679	3.803
Passagierskm	1 miljoen	83,4	86,7	69,7	69,4	92,3	89,9	110,8

¹⁾ Maandgemiddelde 1938 = 100. ²⁾ Excl. bunkermateriaal e.d. ³⁾ Excl. West-Indië bedrijf.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

- Het pad naar de collegebank*, door L. van der Land. Amsterdam 1953, 92 blz., f 2,90.
- Gids 1953-1954 van de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam*, 132 blz.; f 1,75.
- Arbeidsrecht*, door Prof. Mr A. N. Molenaar. Eerste deel. Algemeen Gedeelte. Zwolle 1953, 925 blz., f 38,—.
- Hoofdzaken en strijdpunten van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie*, door Mr A. J. S. Douma. Met volledige tekst van de wet. 's-Gravenhage 1953 110 blz., f 2,75.
- Advies inzake de verhouding tussen kinderbijslag en basisinkomen, uitgebracht aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid*. Publicaties van de Sociaal-Economische Raad 1953, no 6, 16 blz., f 0,50.
- Advies inzake het vraagstuk van gelijke beloning van mannen en vrouwen voor gelijkwaardige arbeid*. Publicaties van de Sociaal-Economische Raad 1953, no 9, 85 blz., f 1,25.
- De Economist, Jubileumnummer 1852-1952*. No 12. Orgaan van het Nederlandsch Economisch Instituut. Haarlem 1953, f 4,—.
- De strijd van het totalitarisme tegen geestelijke, politieke en economische vrijheid*, door Prof. Dr F. Peeters. Amsterdam 1953, 74 blz., f 1,90.
- Strijdbaar Ondernemerschap (Drie misverstanden)*, door L. M. van Breen. 24 blz., f 1,—.
- De economische integratie van Europa*. Bericht van de Wetenschappelijke Raad van Advies bij het Bondsministerie van Economische Zaken. 1953, Frankfurt am Main. 27 blz., f 2,10.
- Verslag van de Algemene Vergadering van de Vereniging voor Staathuishoudkunde*. Utrecht 20 Dec. 1952. 's-Gravenhage 1953, 45 blz., f 2,—.
- Beginselen voor het economisch handelen van de ondernemer in de landbouw*, door Dr W. Rip. Wageningen 1953, 21 blz., f 0,90.
- The organizational revolution*, door Kenneth E. Boulding, with commentary by Reinhold Niebuhr. New York 1953, 286 blz., f 15,75.
- The Sterling Area and the Dollar Problem*, door Forrest Rogers. Vol. XII. January 1953. No 7. Toronto 1953, 33 blz., f 1,25.
- Economics and economic policy of dual societies*, door Prof. Dr J. H. Boeke. Haarlem 1953, 324 blz., f 14,90.
- World Economic Report 1951-1952*. Uitgave van de United Nations. New York 1953, 141 blz., f 5,70.
- The writings of the Gilbreths (industrial management)*, door William Spriegel and Clark Myers. Illinois 1953, 525 blz., f 32,35.
- Business cycles and forecasting*, door E. C. Brath. 4th ed. Illinois 1953, 636 blz., f 35,20.
- The theory of money and credit*, door Ludwig von Mises. Yale 1952, 493 blz., f 22,50.
- Shares of upper income groups in income and savings*, door Kuznetts, Simon Smith and E. Jenks. 1953, 766 blz., f 39,60.
- The financial policy of corporations*, door D. A. Stone. 5th ed. 2 vol. 1953, 1.566 blz., f 65,10.
- Price practices and price policies, selected writings*, door J. Backman. 1953, 674 blz., f 35,20.
- Management compensation*, a statistical study of the relationship of executive compensation to capital employed and earnings, door O. W. Blackett. 1953, 53 blz., f 11,85.
- Cost Accounting*, door W. B. Lawrence. 1953, 606 blz., f 27,90.
- Economic Growth and Human Welfare*, door E. H. P. Brown. 1953, 56 blz., f 2,45.
- Practical Handbook of Industrial Traffic Management*, door R. C. Colton and W. D. Rankin. 1953, 432 blz., f 29,49.
- Supervisory Management Notebook*, door N. C. Bimmer. 1953, 120 blz., f 15,75.
- Power economy in the factory*, door J. C. Todma. 1953, 217 blz., f 8,35.
- Marketing, an institutional approach*, door E. A. Duddy and D. A. Hevzan. 1953, 658 blz., f 26,40.
- Investment timing: the formulaplan approach*, door S. S. Cottle and W. T. Whitman. 1952, 210 blz., f 22,50.
- Textbook of econometrics*, door Lawrence R. Klein. f 26,40.
- Die Kontenrahmensammlung*, door F. Kiehl und Dr K. Peter. 1953, 150 blz., f 6,80.
- Bilanz und Steuer*, door Dr O. Bühler. Fünfte neubearbeitete Auflage. 1953, 448 blz., f 25,70.
- Wirtschaft ohne Wunder*, door L. Einadi u.a. 1953, 360 blz., f 15,95.
- Neue Praxis des betrieblichen Vorschlagwesens und der Arbeitsvereinfachung*, door P. Michligk. 1953, 200 blz., f 50,16.
- Fibel der sozialen Marktwirtschaft*, door C. A. Schlessner. 1953, 152 blz., f 8,80.

Vijf nieuwe uitgaven van **STENFERT KROESE**

CAPITA SELECTA DER ECONOMIE:

Deel XVI: **F. Hartog:**
Problemen der moderne economische politiek Geb. f 9.75

Deel XVII:
Dr W. J. van de Woestijne
Een algemene vorm van de vraagfunctie met toepassingsmogelijkheden voor practische marktanalyse en verkoopcontrole. Geb. f 9.75

Dr. F. J. de Jong:
De werking van een volkshuishouding. Een eerste inleiding tot het economische denken. Ing. f 6.50
Deel I Geb. f 7.75
Deel II verschijnt in Oct. a.s.

Dr. I. Gadourek:
The political control of Czechoslovakia. A study in social control of a soviet satellite state. Geb. f 12.00

Enige economische aspecten van de sociale verzekeringen in Nederland. Rapport samengesteld door het Nederlandsch Economisch Instituut te Rotterdam. Ing. f 3.50

Bestellingen of aanvragen „op zicht” worden gaarne tegemoet gezien door

De Wester Boekhandel

Nieuwe Binnenweg 331, Rotterdam
Tel. 32076 — Giro 18961

Gespecialiseerd op economisch gebied